

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ

«Οι χρεοκοπίες της Ελλάδας τα τελευταία 150 χρόνια. Οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτές και οι συνέπειες κάθε μιας στη μετέπειτα πορεία της χώρας»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΜΕΡΜΗΓΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ-ΑΛΕΞΙΟΣ ΜΕ Α.Μ: 3350
ΕΠΟΠΤΕΥΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΑΡΔΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2012

Copyright © Μέρμηγκας Γεώργιος-Αλέξιος, 2012

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Allrightsreserved.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων
του ΤΕΙ Κρήτης δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του
συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου, που είναι δίπλα μου και με στηρίζουν σε κάθε μου προσπάθεια γιατί χωρίς τη βοήθειά τους δεν θα τα είχα καταφέρει. Επίσης, θα ήθελα να αποδώσω ευχαριστίες στους καθηγητές μου, οι οποίοι με εξόπλισαν με τα απαραίτητα εφόδια, ώστε να ολοκληρώσω επιτυχώς τις σπουδές μου. Ιδιαίτερα τον καθηγητή μου, ο οποίος με καθοδήγησε σε όλη την πορεία της εκπόνησης της πτυχιακής εργασίας, και με τις κατάλληλες συμβουλές, επεξηγήσεις και την απαιτούμενη καθοδήγηση με βοήθησε να συντάξω την παρακάτω μελέτη.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η θεωρία των οικονομικών κρίσεων έχουν ως κύρια αιτία την απότομη και ξαφνική απώλεια μεγάλου μέρους της αξίας του ενεργητικού, δηλαδή των παγίων των χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Όλες οι πρόσφατες κρίσεις είναι συνδεδεμένες με τους με χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και κυρίως με τις τράπεζες και τον πανικό που τους διακατέχει σε περιόδους οικονομικής ύφεσης. Άλλες αιτίες είναι τα χρηματιστηριακά κράχ και οι χρηματοοικονομικές και συναλλαγματικές φούσκες (κερδοσκοπίες) αλλά και η πρόσφατη φούσκα στα ακίνητα.

Στην εργασία που ακολουθεί παρουσιάζονται αναλυτικά τα στοιχεία της ελληνικής οικονομίας καθώς και οι γενική ορισμοί των δημοσιονομικών στοιχείων όπως είναι το ΑΕΠ, το Δημόσιο έλλειμμα ή Δημόσιο χρέος, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, ο πληθωρισμός και οι επιπτώσεις του. Επίσης γίνεται αναφορά στις μικροοικονομικές εξελίξεις την περίοδο 2009-2011, όπως επίσης γίνεται αναφορά για την φερεγγυότητα της Ελλάδας σαν χώρα. Στη συνέχεια γίνεται μία ιστορική αναδρομή των ελληνικών δημόσιων χρεών και αναλύονται οι χρεοκοπίες της Ελλάδας τα τελευταία 150 χρόνια καθώς επίσης και οι συνέπειες του ελληνικού δημόσιου χρέους και η σταδιακή ανάλυση του υπερδανεισμού της Ελλάδας. Επιπλέον αναλύεται η σημερινή κατάσταση και οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτή όπως και οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας.

Τέλος παρατίθεται τα συμπεράσματα τα οποία προέκυψαν από τη μελέτη του συγκεκριμένου θέματος.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	1
---------------	---

Κεφάλαιο 1^ο Ελληνική Οικονομία

1.1.Στοιχεία της Ελληνικής Οικονομίας.....	1
1.2.Γενικοί Ορισμοί Δημοσιονομικών Στοιχείων.....	2
1.2.1.Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.....	2
1.2.2.Δημόσιο Έλλειμμα ή Δημόσιο Χρέος.....	4
1.2.3.Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών.....	5
1.2.4.Ο Πληθωρισμός και οι Επιπτώσεις του.....	5
1.3.Οι Μακροοικονομικές Εξελίξεις κατά την Περίοδο 2009-2011.....	8
1.4.Περιορισμός Φερεγγυότητας και Δημοσιονομική Πολιτική.....	9
1.5.Επισημάνσεις Αναφορικά με την Φερεγγυότητα της Ελλάδας.....	11

Κεφάλαιο 2^ο Οι Χρεοκοπίες των Τελευταίων Ετών

2.1.Ορισμός χρεοκοπίας/ πτώχευσης.....	14
2.2.Ιστορική Εξέλιξη των Ελληνικών Δημοσίων Χρεών	17
2.3.Οι Πτωχεύσεις του Ελληνικού Κράτους.....	23
2.3.1.Η χρεοκοπία του 1893, και οι συνέπειες της.....	25
2.3.2.Η χρεοκοπία του 1932, και οι συνέπειες της.....	28
2.4.Συνέπειες του Δημοσίου Χρέους – Ο ρόλος των spreads.....	30
2.5.Οικονομική Κρίση Και Διόγκωση Του Ελληνικού Χρέους.....	33
2.6.Κρητική Ανάλυση των Πολιτικών που Οδήγησαν Σταδιακά στον Υπερδανεισμό της Ελλάδας.....	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Περιγραφή της Σημερινής Κατάστασης και οι Λόγοι που Οδήγησαν σε Αυτή

Εισαγωγή.....	41
3.1.Θεσμοί Ιδιοκτησίας.....	41
3.2.Υπάρχουσες Δομές.....	44

3.3.Απουσία Πολιτικής Βούλησης-Πελατειακές Σχέσεις.....	44
3.4.Διαφθορά του Δημοσίου Τομέα.....	44
3.5.Απουσία Νέων Τεχνολογιών.....	48
3.6.Απουσία Μακροπρόθεσμου Στρατηγικού Σχεδιασμού- Αδύναμοι χρηματοοικονομικοί θεσμοί.....	48
3.7.Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού.....	50
3.8.Απουσία Κινήτρων.....	50
3.9.Η Αναποτελεσματική Δημόσια Διοίκηση η Αιτία του Δημοσίου Χρέους.....	51
3.10.Προοπτικές της Ελληνικής Οικονομίας.....	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Γενικές Παρατηρήσεις και Συμπεράσματα Αναφορικά με το Ελληνικό Δημόσιο Χρέος	
4.1.Επιπρόσθετες Καταληκτικές Παρατηρήσεις για τον Δανεισμό.....	57
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	59

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Την ώρα που γράφεται αυτή η εργασία η χώρα μας περνάει πολύ δύσκολες ώρες. Οι λανθασμένες πολιτικές και τα μακροχρόνια ελλείμματα στον κρατικό προϋπολογισμό έχουν οδηγήσει σε ένα υπέρογκο δημόσιο χρέος. Κάποιοι ισχυρίζονται πως η χώρα μας είναι ήδη χρεοκοπημένη και απλά καθυστερούμε τον θάνατό της με το να συνεχίζουμε να δανειζόμαστε. Η αλήθεια είναι ότι το χρέος είναι πλέον σε επίπεδα που μπορεί να χαρακτηριστεί μη διαχειρίσιμο και με τα νέα δάνεια από το διεθνές νομισματικό ταμείο και την ευρωπαϊκή ένωση δεν λύνεται το θέμα. Την ίδια ώρα μεταρρυθμίσεις σε όλα τα επίπεδα οδηγούν μέρος της κοινωνίας να παλεύει καθημερινά για να τα βγάλει πέρα.

Στην παρούσα εργασία θα μελετήσουμε τις χρεοκοπίες των τελευταίων 150 ετών της Ελλάδας αλλά κυρίως θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τι οδήγησε την χώρα μας στην σημερινή κατάσταση. Το θέμα σαφώς και δεν είναι μόνο πολιτικό αλλά και εμείς ως πολίτες με την αδιαφορία μας και την ανοχή συνδράμαμε στο να φτάσουμε στο σημερινό σημείο.

Θα επιδιώξουμε να δούμε και να αναλύσουμε τις συνέπειες της καθεμιάς χρεοκοπίας ξεχωριστά, έτσι ώστε να κατανοήσουμε περαιτέρω το σήμερα και την οικονομία της χώρας μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Ελληνική Οικονομία

1.1.Στοιχεία της Ελληνικής Οικονομίας

Για την ελληνική οικονομία το 2010 αποτέλεσε έτος ιδιαίτερα αρνητικών εξελίξεων. Η εξαιρετικά επιβαρυσμένη δημοσιονομική κατάσταση της χώρας οδήγησε σε σημαντική μείωση της πιστοληπτικής της ικανότητας, αδυναμία πρόσβασης στις διεθνείς αγορές και συγκέντρωση του διεθνούς ενδιαφέροντος γύρω από τον τρόπο διαχείρισης του υψηλού δημόσιου χρέους. Για την αντιμετώπιση των μεγάλων οικονομικών ανισορροπιών αποφασίστηκε η λήψη έκτακτων μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής από τις αρχές του 2010, ενώ τον Μάιο του 2010 συμφωνήθηκαν δύο

προγράμματα οικονομικής στήριξης από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), το Διεθνές Νομισματικό ταμείο (ΔΝΤ) και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), τα οποία περιλαμβάνουν όχι μόνο μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής, αλλά και μια σειρά από διαρθρωτικές αλλαγές.

Στόχος του συνολικού προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής είναι ο περιορισμός των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και η σταδιακή αποκλιμάκωση του υψηλού δημόσιου χρέους, η αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και η ανάκτηση της εμπιστοσύνης των αγορών.

Το 2010 η ελληνική οικονομία βρέθηκε για δεύτερη χρονιά σε τροχιά συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π) μειώθηκε κατά 4,5% (2009: -2,0%), με βασικότερα χαρακτηριστικά τη σημαντική πτώση της εγχώριας κατανάλωσης (-4,9%), ιδιωτικής και δημόσιας, την αύξηση του πληθωρισμού (4,7% από 1,3% το 2009) κυρίως λόγω της αύξησης των έμμεσων φόρων, αλλά και τη ραγδαία άνοδο του ποσοστού ανεργίας στο επίπεδο του 12,6% από 9,5% το 2009, με επιταχυνόμενη τάση. Στη δύσκολη αυτή συγκυρία η υλοποίηση του προγράμματος οικονομικής προσαρμογής έφερε τα πρώτα θετικά αποτελέσματα με τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης το 2010 κατά πέντε περίπου ποσοστιαίες μονάδες, στο 10,5% του ΑΕΠ. (Ένωση Ελληνικών Τραπεζών 2011)

1.2. Γενικοί Ορισμοί Δημοσιονομικών Στοιχείων

1.2.1. Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Το πλήθος των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια κοινωνία, μέσα σε ένα χρόνο, αφού πρώτα μετατραπεί σε χρηματικές μονάδες, μας δίνει το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π) της κοινωνίας στο χρόνο αυτό. Το Α.Ε.Π., λοιπόν, μετράει την συνολική επίδοση της κοινωνίας μέσα σε ένα χρόνο. Υπάρχουν λοιπόν περισσότεροι τρόποι για τον υπολογισμό του εθνικού εισοδήματος.

Ο βασικότερος τρόπος είναι να υπολογίσουμε τις συνολικές δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες, πρόκειται για την προσέγγιση με βάση τις δαπάνες. Ένας δεύτερος τρόπος είναι να υπολογίσουμε το συνολικό εισόδημα, οπότε πρόκειται για την προσέγγιση με βάση το εισόδημα.

Το Α.Ε.Π. ως Δαπάνη υπολογίζεται ως εξής:

A.E.Π. = Κατανάλωση + Επένδυση + Δημόσιες Δαπάνες + Καθαρές Εξαγωγές

- Η κατανάλωση αφορά στην αγορά καταναλωτικών αγαθών όπως τροφή, ρουχισμός, έπιπλα κ.ά., καθώς και υπηρεσιών από τα νοικοκυριά. Η κατανάλωση διαιρείται σε τρεις υποκατηγορίες: μη διαρκή αγαθά, διαρκή αγαθά και υπηρεσίες.
- Οι επενδύσεις αποτελούνται από αγαθά που αγοράζονται για μελλοντική χρήση και αφορούν:

α) στις δαπάνες των επιχειρήσεων για την αγορά νέων εργοστασίων και εξοπλισμού (κτήρια, μηχανήματα, αυτοκίνητα κ.ά.),

β) στις δαπάνες των νοικοκυριών για την αγορά ή κατασκευή σπιτιών και

γ) στις επενδύσεις σε αποθέματα που είναι η αύξηση των αποθεμάτων αγαθών που διατηρούν οι επιχειρήσεις. Οι αυξομειώσεις αυτές μπορεί να είναι είτε θετικές, είτε αρνητικές. Αν τα αποθέματα αυξάνονται, τότε οι επενδύσεις σε αποθέματα είναι θετικές και προστίθενται στο A.E.Π. γιατί απλούστατα αποτελούν παραγωγή της τρέχουσας περιόδου ενώ, αν τα αποθέματα μειώνονται, τότε οι επενδύσεις σε αποθέματα είναι αρνητικές και αφαιρούνται από το A.E.Π. γιατί αποτελούν παραγωγή προηγούμενων περιόδων. Το γεγονός της ύπαρξης αρνητικών αποθεμάτων σημαίνει ότι, η κοινωνία καταναλώνει περισσότερα από όσα παράγει.

- Οι δημόσιες δαπάνες είναι οι δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών τις οποίες πραγματοποιούν η κυβέρνηση και η τοπική αυτοδιοίκηση. Στη κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται κονδύλια όπως οι στρατιωτικές δαπάνες, οι δαπάνες για την κατασκευή διαφόρων έργων, όπως δρόμων, λιμανιών, πλατειών, εργοστασίων κτλ., δηλαδή έργων που εξυπηρετούν το κοινωνικό σύνολο και η μισθοδοσία των δημοσίων υπαλλήλων. Δεν περιλαμβάνονται όμως οι μεταβιβαστικές πληρωμές σε άτομα όπως είναι οι συντάξεις και τα επιδόματα ανεργίας από τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης. Επειδή οι πληρωμές αυτές συνιστούν απλώς ανακατανομή του υπάρχοντος εισοδήματος και δεν παρέχονται ως αντάλλαγμα για την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών.

- Οι καθαρές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών λαμβάνουν υπόψη το εμπόριο με άλλες χώρες. Οι εξαγωγές προστίθενται στο A.E.Π. γιατί αποτελούν παραγωγή της χώρας. Αντίθετα οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, αφαιρούνται από το A.E.Π. για το λόγο ότι δεν αποτελούν παραγωγή της χώρας, αλλά ξένων χωρών. Οι καθαρές εξαγωγές

αντιπροσωπεύουν την καθαρή δαπάνη από το εξωτερικό για δικά μας αγαθά και υπηρεσίες, η οποία παρέχει εισόδημα σε εγχώριους παραγωγούς.

Οι εξαγωγές και οι εισαγωγές μιας χώρας αποτελούν το εμπορικό της ισοζύγιο. Εάν η αξία των εξαγωγών είναι μεγαλύτερη από την αξία των εισαγωγών τότε προκύπτει θετικό εμπορικό ισοζύγιο. Αντίθετα, αν η αξία των εξαγωγών είναι μικρότερη από την αξία των εισαγωγών τότε προκύπτει αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο.

1.2.2. Δημόσιο Έλλειμμα ή Δημόσιο Χρέος

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ολοκληρωμένων Οικονομικών Λογαριασμών (ΕΣΟΛ) ο όρος "δημόσιος τομέας" καλύπτει τον τομέα της γενικής κυβέρνησης που χωρίζεται στους υποτομείς: κεντρική διοίκηση, τοπική αυτοδιοίκηση και οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης, εξαιρουμένων των εμπορικών πράξεων, όπως ορίζονται στο ΕΣΟΛ. Η εξαίρεση των εμπορικών πράξεων σημαίνει ότι ο τομέας της γενικής κυβέρνησης περιλαμβάνει μόνο τα θεσμικά όργανα, τα οποία ως κύριο καθήκον έχουν την παραγωγή μη εμπορικών υπηρεσιών.

Το δημόσιο έλλειμμα (πλεόνασμα) είναι ο καθαρός δανεισμός (παροχή δανείων) της γενικής κυβέρνησης. Οι δημόσιες επενδύσεις είναι οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου (P41) του δημόσιου τομέα. Το δημόσιο χρέος είναι η ονομαστική αξία όλων των υφιστάμενων ακαθάριστων υποχρεώσεων του τομέα της γενικής κυβέρνησης, στο τέλος του έτους, εξαιρουμένων των υποχρεώσεων των οποίων τα αντίστοιχα χρηματοοικονομικά στοιχεία του ενεργητικού βρίσκονται στην κατοχή του τομέα της γενικής κυβέρνησης. Το δημόσιο χρέος αποτελείται από τις υποχρεώσεις της γενικής κυβέρνησης στις ακόλουθες κατηγορίες: νομισματική κυκλοφορία και καταθέσεις, βραχυπρόθεσμοι τίτλοι, ομολογίες, λοιπά βραχυπρόθεσμα δάνεια, καθώς και μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα δάνεια. (Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3605/93)

1.2.3. Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών

Δεν είναι μόνο το δημοσιονομικό έλλειμμα που έχει συμβάλει στο σημερινό πρόβλημα χρηματοδότησης που αντιμετωπίζει η χώρα, αλλά και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο αντανακλά την υπέρβαση της κατανάλωσης σε σχέση με το εισόδημα, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα. Εξάλλου, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών οδήγησε σε αύξηση του εξωτερικού χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ από μόλις πάνω από το 40% το 2001 σε περίπου 85% το 2009. Παράλληλα, στο διάστημα αυτό, αυξάνονται οι πληρωμές τόκων επί του εξωτερικού χρέους και σήμερα αντιπροσωπεύουν πάνω από 5% του ΑΕΠ. (Σύμφωνα με τη μακροοικονομική προσέγγιση, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι η ανάπτυξη προήλθε κυρίως από την πλευρά της ζήτησης, με αποτέλεσμα η εγχώρια συνολική ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών να υπερβαίνει επί σειράν ετών το δυνητικό συνολικό προϊόν της ελληνικής οικονομίας. Τόσο ο δημόσιος όσο και ο ιδιωτικός τομέας συνέβαλαν στα υψηλά εξωτερικά ελλείμματα και τη σώρευση του εξωτερικού χρέους. (Τράπεζα της Ελλάδος 2010)

1.2.4.Ο Πληθωρισμός και οι Επιπτώσεις του

Η ανεργία μαζί με τον πληθωρισμό αποτελούν δύο από τα σοβαρότερα προβλήματα των σύγχρονων οικονομιών, με εξαιρετικά σοβαρές επιπτώσεις. Όταν σε μία οικονομία παρατηρείται συνεχής αύξηση στο γενικό επίπεδο των τιμών τότε λέμε ότι υπάρχει πληθωρισμός. Εξ ορισμού ο πληθωρισμός ισοδυναμεί με συνεχή μείωση της αγοραστικής δύναμης του χρήματος. Με τον όρο γενικό επίπεδο τιμών εννοούμε ένα αφηρημένο μέγεθος το οποίο προκύπτει από το μέσο όρο των τιμών των προϊόντων τα οποία παράγονται σε μία οικονομία.

Πρέπει να τονιστεί, ότι μία και μοναδική αύξηση των τιμών χωρίς τάση παραπέρα αύξησης δεν θεωρείται πληθωρισμός. Ο πληθωρισμός δεν είναι μία στατική κατάσταση, αλλά αντίθετα μία δυναμική διαδικασία. Έτσι, αν για παράδειγμα, λόγω της επιβολής φόρων από το δημόσιο στις τιμές πώλησης ορισμένων προϊόντων, αυξηθούν οι τιμές τους, τότε αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί σαν πληθωρισμός, καθότι είναι μία παροδική και όχι συνεχής αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών.

Ο πληθωρισμός μετριέται με το Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (Δ.Τ.Κ.) ο οποίος είναι ένας αριθμοδείκτης που μετράει το ποσοστό αύξησης του επιπέδου των τιμών κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου.

Είδη Πληθωρισμού

Ο πληθωρισμός είναι σύνθετο φαινόμενο με πολλές αιτίες, πολλά χαρακτηριστικά και πολλές επιδράσεις προς όλες τις κατευθύνσεις. Είναι συνεπώς δυνατόν να επισημανθούν διάφορα είδη πληθωρισμού ανάλογα με το κριτήριο διάκρισης το οποίο θα χρησιμοποιηθεί.

Αν το κριτήριο αυτό είναι ο χρόνος, τότε είναι δυνατόν να έχουμε πληθωριστικές εκδηλώσεις εποχικού χαρακτήρα, βραχυχρόνιου χαρακτήρα, διάρκειας μέχρι ένα έτος, μεσοπρόθεσμου χαρακτήρα, διάρκειας μέχρι πέντε έτη και μακροχρόνιου χαρακτήρα, διάρκειας μεγαλύτερης της πενταετίας.

Αν ληφθεί υπόψη το κριτήριο της έντασης των πληθωριστικών φαινομένων, τότε είναι δυνατόν να διακρίνουμε τρία είδη πληθωρισμού: μέτριος, καλπάζων και υπερπληθωρισμός.

Πρέπει να τονιστεί ότι δεν υπάρχει γενική συμφωνία για την ακριβή ποσοτική διάκριση του πληθωρισμού στις εν λόγω τρεις κατηγορίες, γιατί υπάρχουν διαφορές ανάλογα με τις ειδικές συνθήκες κάθε χώρας.

Αν χρησιμοποιηθεί το κριτήριο της φάσης της οικονομικής συγκυρίας κατά την οποία εκδηλώνονται τα πληθωριστικά φαινόμενα, τότε είναι δυνατόν να διακρίνουμε:

- Πληθωρισμός κατά την περίοδο ανόδου του οικονομικού κύκλου,
- Πληθωρισμός κατά την περίοδο του ανωτάτου επιπέδου της οικονομικής δραστηριότητας,
- Πληθωρισμός κατά τη περίοδο της ύφεσης,
- Πληθωρισμός κατά τη περίοδο του κατωτάτου σημείου,
- Πληθωρισμός κατά την περίοδο της στασιμότητας (Στασιμοπληθωρισμός),
- Πληθωρισμός κατά τη περίοδο της οικονομικής ανάπτυξης κλπ.

Αν χρησιμοποιήσουμε το κριτήριο των αιτιών των πληθωριστικών φαινομένων μπορούμε να παρουσιάσουμε πολλά είδη πληθωρισμού και ειδικότερα:

Πληθωρισμός Ζήτησης

Όταν η συνολική ζήτηση υπερβαίνει τη συνολική προσφορά, το γενικό επίπεδο τιμών ανεβαίνει. Στο μέτρο που η ανισότητα μεταξύ ζήτησης και προσφοράς μπαίνει σε διαρκή βάση, έχουμε πληθωρισμό ζήτησης.

Στις περισσότερες των περιπτώσεων πληθωρισμού ζήτησης η αύξηση της συνολικής ζήτησης προέρχεται από τον κρατικό τομέα. Τέτοιου είδους έμμονη αύξηση της συνολικής ζήτησης εμφανίζεται σε περιόδους πολέμου, όταν ο κρατικός τομέας επιζητεί τη μεταφορά παραγωγικών συντελεστών από τη χρήση τους για καταναλωτικούς σκοπούς στη βιομηχανία παραγωγής πυρομαχικών και άλλων σχετικών υλικών πολέμου. Επίσης, η αναγκαστική αποταμίευση, σαν μέσο οικονομικής ανάπτυξης, αποβλέπει στη μεταφορά παραγωγικών πόρων από τον ιδιωτικό τομέα στο κρατικό, μέσω πληθωρισμού.

Διαρθρωτικός Πληθωρισμός

Ακόμα και όταν σε μία οικονομία η συνολική ζήτηση δεν είναι μεγαλύτερη από τη συνολική προσφορά, είναι δυνατόν η ζητούμενη ποσότητα για ορισμένα μόνο προϊόντα να είναι μεγαλύτερη από την προσφερόμενη στις ισχύουσες τιμές. Το γεγονός αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών των προϊόντων αυτών και κατά συνέπεια την αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών.

Πληθωρισμός Κόστους

Ο πληθωρισμός κόστους αναφέρεται σε αυξητική τάση του γενικού επιπέδου τιμών που έχει την πηγή της στην αύξηση του κόστους παραγωγής, λόγω αύξησης του εργατικού ή άλλου στοιχείου του κόστους.

Εισαγόμενος πληθωρισμός

Η αύξηση των τιμών των εισαγόμενων σε μία χώρα προϊόντων έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών της χώρας αυτής, αφού ορισμένα από αυτά τα προϊόντα χρησιμοποιούνται για την παραγωγή άλλων προϊόντων και η αύξηση της τιμής τους θα έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους των παραγόμενων προϊόντων. Εισαγόμενος πληθωρισμός μπορεί να προκληθεί και από τη συνεχή υποτίμηση του νομίσματος της χώρας.

Στασιμοπληθωρισμός

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες έχει παρατηρηθεί σε πολλές χώρες συνύπαρξη πληθωρισμού και ανεργίας. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται στασιμοπληθωρισμός (stagflation). Σε ορισμένες περιπτώσεις η ταυτόχρονη ύπαρξη πληθωρισμού και ανεργίας μπορεί να οφείλεται και στην ύπαρξη μεγάλης διαρθρωτικής ανεργίας.

Επιπτώσεις του Πληθωρισμού

Ο πληθωρισμός είναι μία κατάσταση η οποία έχει πολλαπλές επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομίας, οι βασικότερες από τις οποίες εξετάζονται παρακάτω:

- Στη Διανομή του Εισοδήματος

Το βάρος του πληθωρισμού πέφτει κυρίως στα σταθερά εισοδήματα ή στα εισοδήματα που δεν προσαρμόζονται εύκολα στα υψηλότερα επίπεδα τιμών. Αντίθετα, ο πληθωρισμός ευνοεί τους οφειλέτες χρημάτων και αποτελεί κίνητρο για δανεισμό, αφού το ύψος του επιτοκίου δεν προσαρμόζεται συνήθως στην πληθωριστική τάση.

- Στην Οικονομική Μεγέθυνση

Ένας έρπων πληθωρισμός πιστεύεται ότι είναι ωφέλιμος για το σύνολο της οικονομίας, αφού μια ελαφρά αυξητική τάση των τιμών μπορεί να θεωρηθεί κίνητρο για την αύξηση της παραγωγής, καθόσον τα επιχειρηματικά κέρδη διογκώνονται.

Αντίθετα, ένας υψηλός πληθωρισμός πιστεύεται ότι μπορεί να έχει ανασχετική επίδραση στο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, καθόσον με τον πληθωρισμό εξασθενίζετε η ροπή προς αποταμίευση με αποτέλεσμα τη συμπίεση της επενδυτικής δραστηριότητας, τη μείωση του ρυθμού σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου και κατά συνέπεια την επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης.

1.3. Οι Μακροοικονομικές Εξελίξεις κατά την Περίοδο 2009-2011

Το 2010 το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) μειώθηκε κατά 4,5% έναντι του 2009. Το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης κατά το 2010 διαμορφώθηκε στο 10,5%, έναντι του 15,4% που είχε καταγραφεί για το 2009. Το δημόσιο χρέος ανήλθε το 2010 στο 142,8% του ΑΕΠ έναντι του 127,1% που είχε καταγραφεί για το 2009. Το 2011 αναμένεται να ανέλθει στο 157,7%. Στα 367,97 δισ. ευρώ.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών κυμάνθηκε στο 11,8% του ΑΕΠ το 2010 έναντι του 14,0% το προηγούμενο έτος Το 2011 μειώθηκε στο 9,5% του ΑΕΠ.

Ο πληθωρισμός (Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή) έφθασε το 4,7%, αρκετά υψηλότερος από τον αντίστοιχο του 2009 (1,3%), το 2011, Στο 2,4% επιβραδύνθηκε ο πληθωρισμός το Δεκέμβριο του 2011 από 2,9% που ήταν το Νοέμβριο 2011(ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

Το ποσοστό της ανεργίας το 2010 εμφανίστηκε αυξημένο στο επίπεδο του 12,6% έναντι του 9,5% το 2009. Το δ' τρίμηνο του 2011 "εκτινάχθηκε" στο 20,7%, με αποτέλεσμα στο σύνολο του 2011 η ανεργία να ανέρχεται σε 17,6%. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, European Economic Forecast Spring 2011, σελ. 105-107.)

1.4. Περιορισμός Φερεγγυότητας και Δημοσιονομική Πολιτική

Το Δημόσιο Χρέος αποτελεί σήμερα ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, καθώς οι εξελίξεις του προσδιορίζουν σε μεγάλο βαθμό τις αλλαγές όχι μόνο των δημοσιονομικών αλλά και άλλων μακροοικονομικών μεγεθών. Οι μεγάλες δαπάνες εξυπηρέτησής του, οι οποίες συνδέονται άμεσα με τις πολιτικές ελλειμματικών προϋπολογισμών που έχουν εφαρμόσει οι εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις αλλά και με το μεγάλο ύψος του συσσωρευμένου χρέους και τα υψηλά επιτόκια, επιβαρύνουν υπέρμετρα τον Κρατικό Προϋπολογισμό και δημιουργούν προβλήματα στην άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής. Για παράδειγμα, οι δαπάνες για τόκους το 1996 εκτιμάται ότι απορρόφησαν το 47.3% των συνολικών εσόδων του Τακτικού Προϋπολογισμού (Εισηγητική Έκθεση, Προϋπολογισμός 1997).

Το πρόβλημα του χρέους δεν συνδέεται όμως μόνο με το ύψος του και τις δαπάνες εξυπηρέτησής του. Η διάρθρωση του χρέους (βραχυχρόνιο και μακροχρόνιο), η δυναμική της αυτοτροφοδότησης που έχει αποκτήσει στην περίπτωση της χώρας μας, οι πιέσεις που ασκούνται στις εγχώριες αγορές χρήματος και κεφαλαίου για την χρηματοδότησή του, οι επιδράσεις του στη διανομή του εισοδήματος κ.ά. δημιουργούν σημαντικές μακροοικονομικές ανισορροπίες και αναπτυξιακές εμπλοκές. Επιπλέον δημιουργεί σημαντικούς περιορισμούς στην άσκηση της οικονομικής πολιτικής κυρίως στο δημοσιονομικό της σκέλος.(Γιαννίτσης, Τ. 1993)

Η διερεύνηση της φερεγγυότητας του δημόσιου τομέα της ελληνικής οικονομίας αποκτά σημαντικό ενδιαφέρον για δύο βασικούς λόγους. Πρώτον, γιατί συνδέεται άμεσα με την άσκηση της οικονομικής πολιτικής θέτοντας ερωτήματα όπως α) τη δυνατότητα της εκάστοτε κυβέρνησης να ασκεί πολιτικές ελλειμματικών προϋπολογισμών και των επιπτώσεών τους πάνω σε βασικές μακροοικονομικές μεταβλητές, όπως τον πληθωρισμό, τις επενδύσεις, το ισοζύγιο πληρωμών κ.ά., β) εάν τέτοιου είδους πολιτικές είναι ρεαλιστικές μακροχρόνια, γ) το πρόβλημα φερεγγυότητας που πιθανόν να δημιουργούν και δ) τις επιπτώσεις και τους περιορισμούς που θέτει η έλλειψη φερεγγυότητας πάνω στη διαδικασία διαμόρφωσης της δημοσιονομικής πολιτικής. Δεύτερον, λόγω της συμμετοχής της Ελλάδας στις διαδικασίες της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ). Στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) υπάρχει έντονος προβληματισμός για τις συνέπειες από την ασκούμενη δημοσιονομική πολιτική στην κάθε χώρα — μέλος στην πορεία προς την ΟΝΕ. Εδώ το ερευνητικό ενδιαφέρον εστιάζεται κυρίως στον τρόπο χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών, στις δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ κυβερνήσεων σε θέματα δημοσιονομικής πολιτικής και στο πρόβλημα φερεγγυότητας που πιθανόν να αντιμετωπίζουν.

Η συνθήκη του Μάαστριχτ υπογραμμίζει τη σημασία του τελευταίου, θεωρώντας ότι δημοσιονομικές πολιτικές που δεν είναι συνεπείς με τη μακροχρόνια φερεγγυότητα του δημόσιου τομέα είναι πιθανό να προκαλέσουν αρνητικές συνέπειες στη σταθερότητα της ΟΝΕ. Σαν αποτέλεσμα, η ίδια συνθήκη επέβαλε μια σειρά από αυστηρούς κανόνες σε μια προσπάθεια συμμόρφωσης, πειθάρχησης και σύγκλισης των δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών της Ε.Ε. επιδιώκοντας την αύξηση του βαθμού φερεγγυότητάς τους. (Γιαννίτσης, Τ. 1993)

Η κεντρική ιδέα πίσω από τη συνθήκη του Μάαστριχτ είναι ότι η φερεγγυότητα του δημόσιου τομέα της κάθε χώρας — μέλους της Ε.Ε. θα συμβάλει αποτελεσματικά στη δημοσιονομική σύγκλισή τους, προϋπόθεση απαραίτητη για την επιτυχία της πορείας τους προς την ΟΝΕ, αλλά και τη μελλοντική σταθερότητα της τελευταίας. Στη βάση της η ιδέα αυτή απορρέει από την έκθεση Delors (1989), η οποία θεωρεί ότι η νομισματική ένωση χωρίς δημοσιονομική σύγκλιση είναι αρκετά πιθανό να οδηγήσει σε νομισματική και οικονομική αστάθεια. (Γιαννίτσης, Τ. 1993),

Πιο συγκεκριμένα, εάν η υπερσυσσώρευση χρέους δημιουργήσει προβλήματα φερεγγυότητας σε μια χώρα μέλος της Ε.Ε., οι άλλες χώρες είναι πιθανό να αντιμετωπίσουν δημοσιονομικές ανισορροπίες ακόμη και στην περίπτωση που οι

πολιτικές τους πειθαρχούν στο στόχο της δημοσιονομικής σύγκλισης. Μια τέτοια εξέλιξη μπορεί να προκαλέσει νομισματική αστάθεια ακόμη και νομισματική κρίση σε ένα περιβάλλον υψηλής νομισματικής αλληλεξάρτησης (Buiter, Corsetti και Roubini, 1993). Αυτό είναι αρκετά λογικό, εάν σκεφτούμε ότι ακόμη και εάν δεν υπάρχει πρόβλημα φερεγγυότητας η πολιτική που θα εφαρμόσει μια κυβέρνηση για τη χρηματοδότηση των δημοσίων ελλειμμάτων θα προκαλέσει αλλαγές στα επιτόκια και στη συναλλαγματική ισοτιμία του εθνικού νομίσματος. (Corsetti, G. and Roubini, N. 1991)

Έτσι, στη συλλογιστική των ιδρυτών της συνθήκης του Μάαστριχτ, ο περιορισμός των δημοσίων ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ δεν ικανοποιεί μόνο τα ποσοτικά κριτήρια της δημοσιονομικής σύγκλισης, αλλά βελτιώνει το ποιοτικό κριτήριο της φερεγγυότητας, συμβάλλοντας στη σταθερότητα της ΟΝΕ.

Επιπρόσθετα, η βελτίωση της φερεγγυότητας του δημόσιου τομέα αλλά και η συνεπής επιδίωξή της από την πλευρά της εκάστοτε κυβέρνησης μειώνει τον εθνικό κίνδυνο αποτυχίας (national default risk premia) εισόδου στην ΟΝΕ. Αυτό έχει θετικές επιπτώσεις στην επιτυχία της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο (σύγκλιση επιτοκίων και συναλλαγματική σταθερότητα μεταξύ των χωρών — μελών), και στην προσπάθεια μείωσης του πληθωρισμού και σταθερότητας των τιμών. (Γιαννίτσης Γ 1993)

1.5. Επισημάνσεις Αναφορικά με την Φερεγγυότητα της Ελλάδας

Στην περίπτωση λοιπόν της Ελλάδας, η μακροχρόνια εφαρμογή ελλειμματικών Κρατικών Προϋπολογισμών αποδεικνύεται μη ρεαλιστική επιλογή οικονομικής πολιτικής στο μέλλον. Πρέπει ωστόσο να υπογραμμιστεί ότι σε αυτό το αποτέλεσμα καθοριστικό ρόλο έπαιξε η αλλαγή των χαρακτηριστικών του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, δηλαδή το πέρασμα σε υψηλά επιτόκια και σε πολύ χαμηλούς ρυθμούς δυναμισμού της οικονομίας.

Αυτά σε συνδυασμό με τα συνεχή κρατικά ελλείμματα και το συσσωρευμένο χρέος περιόρισαν και, με βάση το εμπειρικό τεστ ελέγχου της μακροχρόνιας φερεγγυότητας των Hamilton και Flavin, πιθανόν αφαίρεσαν τη φερεγγυότητα του δημόσιου τομέα από το 1988. Μια τέτοια εξέλιξη έχει σαφώς αρνητικές επιπτώσεις

στον βαθμό αξιοπιστίας της εκάστοτε κυβέρνησης σε εθνικούς και υπερεθνικούς πιστωτικούς κύκλους, αφού προκαλεί μείωση της δανειοληπτικής της ικανότητας. (Johansen, S. 1988)

Το γεγονός αυτό δημιουργεί αρκετά ερωτηματικά αναφορικά με τις επιλογές οικονομικής πολιτικής και τη δυνατότητα συνέχισης ελλειμματικών Κρατικών Προϋπολογισμών. Εμφανίζεται ως απόλυτα λογικός κάθε προβληματισμός, αλλά και κάθε αμφισβήτηση των δημοσιονομικών πολιτικών που εφαρμόστηκαν στη διάρκεια του υποδείγματός μας εφόσον συνεχιστούν στο μέλλον, αφού θα εντείνουν τον περιορισμό φερεγγυότητας. (Buitter, W., Corsetti, G. and Roubini, N. 1993)

Με τον λόγο του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ να ξεπερνά το 100% τα τελευταία χρόνια, θα ήταν φυσιολογική η σκέψη ότι μπροστά σε αυτήν την ασταθή κατάσταση των δημοσίων οικονομικών της χώρας μας, μια διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής και εξυγίανσης αποτελεί, ίσως, μονόδρομο στις επιλογές της οικονομικής πολιτικής στο σύνολό της, ανεξάρτητα από τη συνθήκη του Μάαστριχτ. Πολύ περισσότερο, όταν η τελευταία συνθήκη επιβάλλει μια τέτοια εξέλιξη. Στη λογική της προσέγγισης αυτής, που αποτελεί και τη φιλοσοφία της μακροοικονομικής πολιτικής που εφαρμόζεται στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια, η ανάκτηση της φερεγγυότητας του δημόσιου τομέα προϋποθέτει πολιτικές δημιουργίας πρωτογενών πλεονασμάτων και σημαντικής βελτίωσης του δημοσιονομικού ισοζυγίου. (Corsetti, G. and Roubini, N. 1991)

Αυτό απαιτεί την εφαρμογή περιοριστικών δημοσιονομικών πολιτικών με αυστηρές, ίσως, περικοπές των δημοσίων δαπανών και αυξήσεις των δημοσίων εσόδων. Η επιλογή αυτή θα μπορούσε να υποστηριχτεί (όπως και γίνεται) από την εφαρμογή μιας αντιπληθωριστικής, στο σύνολό της, οικονομικής πολιτικής όπου η κατάλληλη εισοδηματική, συναλλαγματική (σκληρή δραχμή) και νομισματική (μείωση των επιτοκίων και συνεπώς του κόστους νέου δανεισμού και των τόκων πληρωμής του συσσωρευμένου χρέους) πολιτική θα συνεισέφερε στη βελτίωση του δημοσιονομικού ισοζυγίου. Η εφαρμογή τέτοιου είδους οικονομικής πολιτικής δημιουργεί, αναμφίβολα, βραχυχρόνια και μια δυναμική ανατροπής των αποσταθεροποιητικών δυνάμεων που προκαλούν σήμερα εμπλοκή στα δημόσια οικονομικά της χώρας μας. Είναι όμως φυσιολογική η εφαρμογή αυτής της περιοριστικής οικονομικής πολιτικής δεδομένης της αναπτυξιακής κατάστασης στην οποία βρίσκεται σήμερα η ελληνική οικονομία; Θα συμβάλλει στην επίλυση του δημοσιονομικού προβλήματος που αντιμετωπίζει σήμερα η χώρα μας, ή θα

αναπαράγει τον φαύλο κύκλο της οικονομικής στασιμότητας με τη δημοσιονομική κρίση;

Τα ερωτήματα που γεννιούνται αφορούν κυρίως την κατεύθυνση των αλλαγών στην οικονομία, και αν οι προτεραιότητες τους πρέπει να εστιαστούν ολοκληρωτικά στην εξυγίανση του δημόσιου τομέα, ή πρέπει να επεκταθούν βαθύτερα στη μακροοικονομική δομή και στην παραγωγική αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας. Πρέπει, ωστόσο, στο σημείο αυτό να επισημάνουμε τις επιφυλάξεις μας για την επιτυχία της ασκούμενης κατά τα τελευταία χρόνια οικονομικής πολιτικής, η οποία κινείται στον μονόδρομο της λογικής της "απόλυτης" δημοσιονομικής εξυγίανσης. (Corsetti, G. and Roubini, N. 1991)

Κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι τα μεγάλα δημόσια ελλείμματα και το υπερσυσσωρευμένο δημόσιο χρέος δεν αποτελούν κρίσιμα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, και ότι δεν απαιτείται αλλαγή στη δυναμική της εξέλιξής τους. Ασφαλώς ένα χρόνιο δημόσιο έλλειμμα περιορίζει τον έλεγχο και πάνω στον δημόσιο τομέα και στην οικονομία στο σύνολό της, και αναμφισβήτητα δημιουργεί εμπλοκές στην άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Ωστόσο, δεν θα έπρεπε να αποσυνδέονται από το κρισιμότερο όλων πρόβλημα που είναι η σοβαρή αναπτυξιακή εμπλοκή της ελληνικής οικονομίας και η ασθενική οικονομική δραστηριότητα. Έτσι, παρόλο ότι ένα μόνιμο έλλειμμα είναι σύμπτωμα νοσηρό, αυτό δεν είναι το πρωτογενές αίτιο μιας προβληματικής οικονομίας, αλλά, πιθανόν, ένας τρόπος εκδήλωσής της. Η άσχημη δημοσιονομική κατάσταση θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μια από τις συγκεκριμένες εκφάνσεις της. (Buiters, W., Corsetti, G. and Roubini, N. 1993)

Η λογική λοιπόν μιας εναλλακτικής προσέγγισης δεν εστιάζει στην ισοσκέλιση του Κρατικού Προϋπολογισμού ανάγοντας την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής ως το προοδευτικό κριτήριο της δημοσιονομικής εξυγίανσης, αλλά σε αυτήν το πιο επείγον πρόβλημα είναι η ανατροπή της αρνητικής οικονομικής δυναμικής της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, απαιτείται επανεξέταση της κατεύθυνσης και των προτεραιοτήτων της οικονομικής πολιτικής. Κανένα διαρθρωτικό πρόβλημα (και το δημοσιονομικό) της οικονομίας δεν προωθείται προς την επίλυση του με πολιτικές που συρρικνώνουν την οικονομική δραστηριότητα. Πρέπει λοιπόν το δημοσιονομικό πρόβλημα να αξιολογηθεί μέσα στο σωστό μακροοικονομικό πλαίσιο του, με κατάλληλες πολιτικές στήριξης της αναπτυξιακής δυναμικής. (Johansen, S. 1988)

Στην προσπάθεια επανεξέτασης της κατεύθυνσης της οικονομικής πολιτικής, το κρίσιμο ερώτημα που καλείται να απαντήσει κάθε ελληνική κυβέρνηση και το

οικονομικό της επιτελείο είναι εάν είναι εφικτή η δημοσιονομική εξυγίανση και στα πλαίσια της Ε.Ε. η δημοσιονομική σύγκλιση υπό συνθήκες φθίνοντος ρυθμού οικονομικής δραστηριότητας, ή υπό συνθήκες οικονομικής στασιμότητας. Επίσης, η ανάκτηση της φερεγγυότητας μας μπορεί να προέλθει και με αύξηση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης, ή σε συνδυασμό με κατάλληλες δημοσιονομικές πρακτικές που να στοχεύουν στη μείωση του δημοσίου ελλείμματος και χρέους.

Συνεπώς, η δρομολόγηση μιας αναπτυξιακής δυναμικής με ικανοποιητικούς ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ αποτελεί, ίσως, αναγκαιότητα για να υλοποιηθεί μια διαρθρωτική κρατική πολιτική δημοσιονομικής εξυγίανσης και σύγκλισης. Η τελευταία δεν μπορεί παρά να αντιλαμβάνεται τη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική σαν σημαντικό κομμάτι ενός πακέτου που θα περιλαμβάνει ισότιμα και άλλα εργαλεία οικονομικής πολιτικής (όπως βιομηχανική και τεχνολογική πολιτική). (Buiter, W., Corsetti, G. and Roubini, N. 1993)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Οι Χρεοκοπίες Των Τελευταίων Ετών

2.1. Ορισμός χρεοκοπίας/ πτώχευσης

Η κρατική χρεοκοπία, ή αλλιώς πτώχευση, ενός κράτους είναι ουσιαστικά η δεινή κατάσταση που μπορεί να περιέλθει μια χώρα όπου αδυνατεί να ανταποκριθεί στις οικονομικές της υποχρεώσεις, εσωτερικές και κυρίως εξωτερικές. Η κατάσταση αυτή δηλώνεται με επίσημη εξαγγελία της ίδιας της κυβέρνησης, με την οποία και καθιστά διεθνώς γνωστή την αδυναμία της αυτή, όπως π.χ. να πληρώσει τα ληξιπρόθεσμα χρέη της χώρας της (εξ ολοκλήρου, ενός μέρους ή των τόκων τους).

Η πτώχευση ενός κράτους αποτελεί αντικείμενο και του Διεθνούς Δικαίου λόγω των ειδικών σχέσεων που δημιουργεί με άλλα κράτη. Βέβαια με τη συνεργασία άλλων κρατών, διεθνών οργανισμών και περιφερειακών οικονομικών οργανώσεων μπορεί να επέλθει κάποια οικονομική στήριξη υπό την επίβλεψη διεθνούς οικονομικής επιτροπής προκειμένου ν' αποφευχθούν οι δυσμενέστερες των επιπτώσεων.

Συνηθέστερα η κατάσταση αυτή προκύπτει όταν οι κρατικές δαπάνες, (μισθοί, συντάξεις, ενοίκια, προμήθειες κ.λπ.), είναι πολύ μεγαλύτερες των φορολογικών εσόδων ενώ ο τυχόν δανεισμός εσωτερικός αδυνατεί ν' αποδώσει και παράλληλα η προσφυγή σε έκδοση χαρτονομίσματος είναι για διάφορους λόγους αδύνατη.

Σε περίπτωση που οι πιθανοί δανειστές ή αγοραστές ομολόγων του υπόψη κράτους αρχίζουν να υποψιάζονται ότι η κυβέρνηση μπορεί να αποτύχει να εξοφλήσει το χρέος της, μπορεί να απαιτήσουν ένα υψηλότερο επιτόκιο ως αποζημίωση για τον κίνδυνο αθέτησης των υποχρεώσεων της. Μια μεγάλη αύξηση του επιτοκίου που εκ των πραγμάτων θα αντιμετωπίσει η εν λόγω κυβέρνηση, ένεκα του φόβου ότι θα αποτύχει να εξοφλήσει το χρέος της, καλείται "κρίση κρατικού χρέους".

Οι κυβερνήσεις καθίστανται ιδιαίτερα ευάλωτες σε μια κρίση κρατικού χρέους, όταν βασίζονται σε χρηματοδότηση μέσω "βραχυπρόθεσμων ομολόγων", δεδομένου ότι αυτό δημιουργεί μια κατάσταση αναντιστοιχίας ληκτότητας μεταξύ της χρηματοδότησης αυτών και της μακροπρόθεσμης αξίας του ενεργητικού της φορολογικής τους βάσης. Οι κυβερνήσεις μπορεί, επίσης, να είναι το ίδιο ευάλωτες σε μια κρίση κρατικού χρέους που να οφείλεται σε αναντιστοιχία νομισμάτων, εάν δεν είναι σε θέση να εκδώσουν ομόλογα στο νόμισμά τους, αφού, σε αντίθετη περίπτωση, μία μείωση της αξίας του δικού τους νομίσματος μπορεί να το κάνει απαγορευτικά ακριβό για την αποπληρωμή ξένων ομολόγων τους.

Με δεδομένο ότι μια κυβέρνηση, εξ ορισμού, ελέγχει τις υποθέσεις της, δεν μπορεί να υποχρεωθεί να εξοφλήσει το χρέος της. Παρ' όλα αυτά, μια κυβέρνηση που αδυνατεί να πληρώσει τις υποχρεώσεις της μπορεί να εξαιρεθεί από περαιτέρω πίστωση, όπου μερικά από τα στοιχεία του ενεργητικού της στο εξωτερικό μπορεί και να κατασχεθούν, ενώ ενδέχεται παράλληλα να αντιμετωπίσει πολιτική πίεση από τους εγχώριους κατόχους ομολόγων της για να ξεπληρώσει το χρέος της. Για αυτό το λόγο, οι κυβερνήσεις σε τέτοιες περιπτώσεις πολύ σπάνια επιλέγουν να μην πληρώσουν τη συνολική αξία του χρέους τους. Αντιθέτως, αρχίζουν διαπραγματεύσεις με τους κατόχους ομολόγων για να συμφωνήσουν για κάποια καθυστέρηση, ή μερική μείωση των πληρωμών του χρέους τους, που συχνά αποκαλείται "αναδιάρθρωση του χρέους". Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) συχνά βοηθά στις περιπτώσεις αναδιάρθρωσης κρατικού χρέους.

Η κυριότερη αιτία της χρεοκοπίας ενός κράτους (όπως και μίας επιχείρησης) είναι αναμφίβολα η υπερχρέωσή του (οι πολεμικές συρράξεις και οι επαναστατικές αλλαγές πολιτεύματος – για παράδειγμα, η μη πληρωμή των χρεών της Γαλλίας των Βουρβόνων από τη γαλλική επανάσταση - είναι άλλοι λόγοι), η οποία μπορεί να προέλθει: από την κερδοσκοπική επίθεση εναντίον του εθνικού νομίσματος (κίνδυνος που σε μία χώρα της Ευρωζώνης δεν υφίσταται, λόγω του κοινού νομίσματος), από την αρνητική οικονομική συγκυρία στις χρηματαγορές, η οποία μπορεί να καταστήσει

αδύνατο ακόμη και τον «υγιή», τον εγγυημένο δηλαδή δανεισμό της (ένας κίνδυνος υπαρκτός σήμερα – παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση εν εξελίξει - ακόμη και για μία χώρα της Ευρωζώνης αφού, σύμφωνα με τη συνθήκη του Μάαστριχτ, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα απαγορεύεται να αγοράζει ομόλογα των κρατών-μελών της Ευρωζώνης), ως αποτέλεσμα μίας «σειράς ετών» ελλειμματικών προϋπολογισμών, κατά τη διάρκεια των οποίων το κράτος δαπανούσε περισσότερα από όσα εισέπραττε, ενώ χρηματοδοτούσε τα ελλείμματα του με συνεχώς αυξανόμενα δάνεια (ομόλογα) από τους πολίτες, από τις τράπεζες, από επενδυτές και από άλλα κράτη, από το συνδουασμό, από την χρονική «συνύπαρξη» δηλαδή των παραπάνω διαφορετικών αιτιών (από την ταυτόχρονη εμφάνιση της δεύτερης και της τρίτης αιτίας, όσον αφορά μία χώρα της Ευρωζώνης).

Η πτώχευση ενός κράτους επιβαρύνει τους πάσης φύσεως πιστωτές του, το ίδιο το κράτος, την Οικονομία του και τους Πολίτες του. Αναλυτικότερα, διακρίνουμε τα εξής: Όπως είναι φυσικό, οι πιστωτές ενός κράτους χάνουν εξ' ολοκλήρου ή ένα μέρος αυτών που του έχουν δανείσει, καθώς επίσης τους τόκους των χρημάτων τους. Συχνά βέβαια, στα πλαίσια διεθνών διαπραγματεύσεων, συμφωνείται η πληρωμή ενός ποσοστού των χρεών (για παράδειγμα, στη γνωστή κρίση της Αργεντινής οι πιστωτές έχασαν μέχρι και το 75% των απαιτήσεων τους), η αποπληρωμή των οποίων «ρυθμίζεται» διαφορετικά, συνήθως ανάλογα με το «είδος» των πιστωτών (εσωτερικού, εξωτερικού, ιδιώτες, κράτη κλπ).

Όταν πτωχεύσει ένα κράτος, μηδενίζει (περιορίζει σημαντικά) τις υποχρεώσεις του απέναντι στους πιστωτές του - γεγονός που «ελαφρύνει» τον προϋπολογισμό του, τόσο κατά το ποσόν των τόκων, όσο και των δόσεων επιστροφής των δανείων (χρεολυσίων). Το ίδιο το κράτος «επιβαρύνεται» κυρίως λόγω της απώλειας της εμπιστοσύνης και της αξιοπιστίας του, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τον πιστοληπτικό του «θάνατο». Δηλαδή, το κράτος δεν είναι πλέον σε θέση να δανείζεται από τις χρηματαγορές, πόσο μάλλον με λογικά επιτόκια.

Τα αποτελέσματα της χρεοκοπίας ενός κράτους στην Οικονομία του είναι καταστροφικά. Αμέσως μετά ακολουθεί: μία πολύ μεγάλη τραπεζική κρίση (οι τράπεζες είναι συνήθως αυτές που κατέχουν σημαντικό μέρος των ομολόγων δημοσίου, τα οποία υποχρεούνται να «αποσβέσουν»), μία εκτεταμένη οικονομική κρίση (η εσωτερική ζήτηση μειώνεται, οι επενδυτές αποσύρουν μαζικά το σύνολο των χρημάτων τους, η παραγωγή συρρικνώνεται, ο πληθωρισμός «καλπάζει», το χρηματιστήριο καταρρέει, η αγορά των ακινήτων επίσης, λόγω απουσίας αγοραστών

κλπ) και μία νομισματική κρίση (οι ξένοι επενδυτές «αποφεύγουν» για μεγάλο χρονικό διάστημα τη «χρεοκοπημένη» Οικονομία).

Η χρεοκοπία ενός κράτους σημαίνει πρακτικά για τους Πολίτες του τη μείωση των αποταμιεύσεων τους, είτε επειδή είναι πιστωτές του κράτους τους, είτε επειδή το νόμισμα υποτιμάται ραγδαία (δεν ισχύει για τις χώρες του Ευρώ), ενώ δεν προλαβαίνουν να κάνουν αναλήψεις από τους τραπεζικούς λογαριασμούς τους. Η έμμεση επιβάρυνση τους όμως από τα καταστροφικά αποτελέσματα στην Οικονομία του κράτους (τράπεζες, επιχειρήσεις κλπ) είναι πολύ πιο επώδυνη, κυρίως λόγω της υψηλής ανεργίας που ακολουθεί, καθώς επίσης της απώλειας όλων σχεδόν των κοινωνικών παροχών (παιδεία, υγεία κλπ) που απολάμβαναν.

2.2. Ιστορική Εξέλιξη των Ελληνικών Δημοσίων Χρεών

Στο σημείο αυτό της ανάλυσης μας κρίνεται απαραίτητο να ανατρέξουμε στο παρελθόν της Ελλάδας σε θέματα δανεισμού και να παραθέσουμε στοιχεία που αφορούν το δημόσιο χρέος στο ελληνικό κράτος από το 1824 καθώς και τις πρακτικές των εκάστοτε ευθυνόντων που αρκετές φορές έφεραν το «τέρας» της χρεοκοπίας να πλανάται σαν δαμόκλειος σπάθα πάνω από τα κεφάλια του ελληνικού λαού.

A. 1824-1897

Την περίοδο αυτή η Ελλάδα έλαβε 10 εξωτερικά δάνεια, συνολικά 770 εκ. γαλλικά. φράγκα (στο εξής γ.φ.). Κατά μέσο όρο η τιμή έκδοσης κυμάνθηκε στο 72,54%, δηλαδή χρεώθηκε 770 εκ. γ.φ. αλλά “στο χέρι” πήρε 464,1 εκ. γ.φ., τα υπόλοιπα ήταν τιμή έκδοσης και διάφορα άλλα έξοδα-κρατήσεις, ή πιο απλά ήταν το... κοινωνικό έργο των τραπεζών. (Γιαννίτσης Γ 1993)

Διεξοδικότερα:

- Δύο δάνεια από την Αγγλία κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης το 1824 και το 1825, συνολικά 2,8 εκ. λίρες στερλίνες (στο εξής λ.σ.) ή 70.261.000 γ.φ.
- Ένα, 60 εκ. γ.φ. με την εκλογή του Όθωνα ως βασιλιά της Ελλάδας, το 1832.
- Δύο επί Κουμουνδούρου, το 1879 και το 1890, συνολικά 180 εκ. γ.φ.
- Πέντε επί Χ. Τρικούπη το 1882-1885 και το 1886-1881, συνολικά 450 εκ. γ.φ. και τέλος
- Ένα επί Σωτηρόπουλου-Ράλλη το 1893, 9.739.000 εκ. γ.φ.

A1). Τα δάνεια της ανεξαρτησίας-

Αδιαφιλόνικητα υποκίνησαν τους δύο εμφύλιους το 1824. Όπως έλεγε ο Γκούρας, “χρυσού λαλούντος άπας άπρακτος λόγος”. Επιπλέον ήταν προφανές ότι θα επικρατούσε εκείνο το κόμμα που θα έπαιρνε το δάνειο, καθόσον, “νόμος και ισχύς αι λίραι του δανείου”.- Με την εξαγορά βουλευτών και στρατιωτικών διέφθειραν τον κοινοβουλευτισμό και τη διοίκηση. Όπως γράφει ο Παπατσώνης, “δια το μέσον του δανείου τούτου, edióρισαν εις όλας τας επαρχίας οπαδούς των υπαλλήλους”

Η πελατειακή διαχείριση των δανείων είχε στρέψει την αιχμή του δόρατος προς τη δύναμη της εποχής, τις οπλικές δυνάμεις, με τις μαζικές βαθμοδοσίες, το οικονομικό κόστος των οποίων κάλυπταν τα δάνεια. (Μπουραντάς Δ., (2002). Όπως επισημάνθηκε “κατάντησε το έθνος να έχει υπέρ των 12.000 αξιωματικούς”, σε σύνολο οπλικών δυνάμεων 20.000 ανδρών. Οι περισσότεροι καπετάνιοι εμφάνιζαν περισσότερους άνδρες για να επωφελούνται τους επιπλέον μισθούς.

Έτσι ο Γκούμας έπαιρνε μισθούς για 12.000 άνδρες ενώ είχε μόνο 3.006. Αυτήν την ευρεμισθία ο λαός την τιτλοποίησε με το σκωπτικό, “ο καπετάν ένας”, δηλαδή έπαιρνε πολλούς μισθούς για τους άνδρες του, ενώ είχε μόνον ένα, τον εαυτόν του. Δεν είχαν απομείνει ούτε 20.000 λίρες για να σωθεί το Μεσολόγγι, όπως λέει ο Παπαρηγόπουλος. Το “ταμείον κενόν”, όπως ενημέρωνε τη Βουλή η Επιτροπή Ταμείου. Η κυβέρνηση έκτοτε επωνομάσθη ψωροκόσταινα. ”Το 1827 η κυβέρνηση θα κηρύξει την πρώτη πτώχευση. Τον Απρίλιο του 1926, αναλαμβάνοντας η κυβέρνηση Α. Ζαΐμη, στο ταμείο υπήρχαν μόνο 16 γρόσια, ούτε μία λίρα! Καθαρή δανειακή πρόσδοδος από μεν το πρώτο δάνειο των 800.000 λιρών, 36%.Από το δεύτερο των 2 εκ. λιρών το 10,5%. (Stiglitz J., 1992)

A2). Οθωνική περίοδος

Στη συνέχεια το ο δάνειο των 60 εκ. γ.φ. του Όθωνα εγγυήθηκαν οι τρεις Μεγάλες Δυνάμεις (στο εξής Μ.Δ.) κάθε μία το ένα τρίτο. Η τρίτη δόση των 20 εκ. γ.φ. ουδέποτε καταβλήθηκε στην Ελλάδα. Κατακρατήθηκε από τη δανειοδότρια τράπεζα για την εξυπηρέτηση του δανείου. Από τις υπόλοιπες δύο δόσεις, 40 εκ. γ.φ., το 56,8% κατακρατήθηκε στο εξωτερικό, το υπόλοιπο σπαταλήθηκε από την αντιβασιλεία και σε έξοδα του Βαυαρικού στρατού. Τέλος, το 1835, στο δημόσιο ταμείο υπήρχαν 1,8 εκ. δρχ. και απ’ αυτά έπρεπε να καλυφθούν τα ελλείμματα 1833-35 και η εξυπηρέτηση του δανείου, που ήταν 2,7 εκατ. δρχ. Τελικά η καθαρή πρόσδοδος, από το δάνειο, για την Ελλάδα ήταν 14,2%. Στο τέλος του 1859 η Ελλάδα

έναντι του δανείου χρωστούσε υπερτριπλάσια των όσων λογιστικά είχε επωφεληθεί από το δάνειο, ενώ από το 1843 είχαμε τη δεύτερη χρεοκοπία. (Μακρυδημήτρης Α., 1999)

A3). Τρικουπική περίοδος

Είναι αξιοσημείωτο ότι κατά την περίοδο αυτή κυρίαρχος θα αναδυθεί ο έμπιστος των ανακτόρων Α. Συγγρός. Ήταν ο άνθρωπος που εξασφάλιζε στο Ελληνικό Δημόσιο δανειοδότες, στους οποίους συμμετείχε και ο ίδιος. Ήταν ο άνθρωπος που από τη δανειακή πρόσοδο εκτελούσε δημόσια έργα (Ισθμός Κορίνθου, σιδηρόδρομοι Λαυρίου, Θεσσαλίας κλπ.). Ήταν ο υπερεργολάβος με ό,τι αυτό σημαίνει. Από την άλλη πλευρά ο Χ. Τρικούπης θα αναδυθεί σε πρωταθλητή του εξωτερικού δανεισμού.

Την περίοδο του ελληνικού βασιλείου 1832-1893 στον Τρικούπη χρεώνεται το 58,4% του εξωτερικού δανεισμού, με 450 εκ. γ.φ. Παρ'όλα αυτά το 1893 θα έχουμε την τρίτη χρεοκοπία. Τον αιώνα αυτόν μέχρι το 1897, ο συνολικός δανεισμός έφθασε στα 770 εκ. γ.φ., από τα οποία “στο χέρι πήρε” 389 εκ. γ.φ. ή το 50,5%. (Μπουραντάς Δ., 2002) Μέχρι το 1993 είχε αποσβέσει 472 εκ., δηλαδή το 120% των όσων δανειακά εισέπραξε και πάλι χρωστούσε 631,4 εκ., δηλαδή το 82% των όσων είχε δανεισθεί. Την ίδια χρονιά τα ετήσια έσοδα του ελληνικού κράτους ήταν 64 εκ. φ. δηλαδή μόλις το 10% του εξωτερικού δημόσιου χρέους.

Το 1898 η Ελλάδα θα τεθεί υπό τον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο και ταυτόχρονα θα της παραχωρηθεί δάνειο 150 εκ. φ. Από αυτό το 62% καταβλήθηκε ως αποζημίωση της Οθ. Αυτοκρατορίας (παραχώρηση Θεσσαλίας, πόλεμος 1897), 15% χρησιμοποιήθηκε για κάλυψη των ελλειμμάτων, το 20% στο κυμαινόμενο χρέος και το 3% στα έξοδα έκδοσης. (Μακρυδημήτρης Α., 1999)

B). 1900-1945

B1).1902-1914

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα και την υποχώρηση του κρατικού. Την ίδια αυτή εποχή η Αθήνα αντιμετωπίζει τον Μακεδονικό αγώνα και από το 1912 τους Βαλκανικούς. Μέχρι το 1909 συνεχίζεται η ανεπάρκεια διαχείρισης των δημοσιονομικών. Οι αθηναϊκές συντεχνίες με ψήφισμα τους τον Δεκέμβριο του 1908 διεκήρυσσαν ότι δεν δέχονται πια νέους φόρους “προς συντήρηση εν τη αρχή του εκάστοτε κόμματος”, ενώ η εισαγγελία Θεσ/κης θα

επέμβει για διασπάθιση του δημοσίου χρήματος κατά την εγκατάσταση των προσφύγων στη Μακεδονία.

Την περίοδο αυτή συνομολογήθηκαν τέσσερα εξωτερικά δάνεια, συνολικά 521 εκ. φ. Τα δύο πρώτα (76 εκ. φ.) μέχρι το 1910 και το τέταρτο 335 εκ. φ. το 1914. Η δανειακή πρόσοδος χρησιμοποιήθηκε υπέρ της εξυπηρέτησης των ήδη υπαρχόντων εξωτερικών δανείων. Υπέρ της διεξαγωγής των Βαλκανικών πολέμων και στην ενσωμάτωση των νέων περιοχών που προέκυψαν μετά τους Βαλκανικούς. Με απλά λόγια τα νέα δάνεια ξεπλήρωναν τα παλιά. (Φωτόπουλος Τ. 2010)

B2). 1915-1923

Οφείλουμε να σημειώσουμε ότι η Ελλάδα του διχασμού εν μέσω του Α' ΠΠ στη συνέχεια θα βιώσει τη Μικρασιατική καταστροφή και να βρεθεί με τους πρόσφυγες από αυτήν. Η οικονομική πορεία διαρθρώνεται από τις μεγάλες, έκτακτες πολεμικές δαπάνες (περίπου 6,2 δισ. δρχ.). Είναι περίοδος έξαρσης του εσωτερικού δανεισμού και σχεδόν έλλειψης εξωτερικού. Στον εξωτερικό δανεισμό υπάρχουν δύο μυστικά γερμανικά δάνεια, από 40 εκ. μάρκα έκαστο προς την κυβέρνηση Σκουλούδη το 1915 και 1916. Τα δάνεια κρατήθηκαν εντελώς μυστικά, ακόμα και από τη Βουλή και ουδαμού αναγραφόμενα.

Η μυστικότητα αυτή θα αποτελέσει θέμα της ποινικής δικαιοσύνης το 1918. (Papandreou Ν. 1991) Στο ειδικό δικαστήριο ο Σκουλούδης θα υποστηρίξει ότι κρατήθηκε μυστικό για να μην εκληφθεί ως ένδειξη γερμανοφιλίας. Τέλος υπήρξε ένα μικρό δάνειο καναδικό 8 εκ. δολ. Επίσης και ένα για την εξαγορά, από τη Γαλλία, της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσ/κης-Κων/λης, την οποία είχε καταλάβει ο ελληνικός στρατός το 1913. (Φωτόπουλος Τ. 2010)

B3). Μεσοπόλεμος 1924-1932

Με τη Μικρασιατική καταστροφή ο ελληνισμός θα βρεθεί σε αμηχανία και σύγχυση. Από το 1924 μέχρι το 1928 ο κοινοβουλευτισμός θα βρεθεί σε οξύτατη κρίση, με 12 κυβερνήσεις, δηλαδή κάθε 4,5 μήνες και άλλη κυβέρνηση και με αποκορύφωμα το παγκαλικό “Θόδωρος κερνά και Θόδωρος πίνει”. Ο Βενιζέλος θα επιστρέψει και θα κερδίσει τις εκλογές του 1928, με 223 έδρες από τις 250. Έχει επιστρέψει συμβιβαστικός για να γεφυρώσει το χάσμα του διχασμού και είχε στόχο τον αστικό εκσυγχρονισμό. Η τετραετία του θα είναι περίοδος κοινοβουλευτικής ομαλότητας. Τα επιτακτικότερα προβλήματα είναι το προσφυγικό και η

σταθεροποίηση της δραχμής που η αξία της είχε πέσει στο δέκατο πέμπτο της προπολεμικής. Η φορολογική επιβάρυνση παραμένει δυσβάστακτη. Σε σχέση με την προπολεμική έχει αυξηθεί κατά 37 φορές. Από το 1924 μέχρι το 1930 εισέρρευσαν στην Ελλάδα 1,16 δισ. χρυσά φράγκα, εκ των οποίων το 78% ήταν δάνεια. (Papandreou N. 1991)

Επιπλέον την περίοδο 1924-1931 συνολογήθηκαν εννιά εξωτερικά δάνεια, συνολικά 992 εκ. φρ. ή 14,9 δισ. δρχ. Τα δάνεια αυτά προήλθαν από την Αγγλία κατά 48%, τις ΗΠΑ κατά 31% και τα υπόλοιπα σε μονοπήφια ποσοστά από Βέλγιο, Σουηδία, Γαλλία, Ολλανδία, Ελβετία, Αίγυπτο και Ιταλία. Τα δάνεια χρησιμοποιήθηκαν για την αποκατάσταση των προσφύγων, την εξυπηρέτηση του εξωτερικού δανεισμού, τη σταθεροποίηση της δραχμής και παραγωγικά. Την ίδια περίοδο η εξυπηρέτηση του εξωτερικού δανεισμού απορροφούσε το 29% των τακτικών εσόδων.

Συνολικά την περίοδο 1824-1932 είχαμε δανεισθεί από το εξωτερικό 2,2 δισ. χρ. φρ. Μέχρι το 1932 είχαμε αποσβέσει 2,38 δισ. χρ. φρ. δηλαδή 183 περισσότερα απ' όσα είχαμε δανεισθεί και πάλι χρωστούμε 2 δισ. χρ. ερ. Το 1932 είχαμε την τέταρτη πτώχευση. Μέχρι το 1945 δεν θα υπάρξει νέος εξωτερικός δανεισμός ενώ θα παγώσει, λόγω παγκόσμιας κρίσης, η εξυπηρέτηση των παλαιών. (Φωτόπουλος Τ. 2010)

Γ). 1946-1966 Ανασυγκρότηση και ανάπτυξη

Πρώτο μέλημα της χώρας η ανασυγκρότηση της από την κατοχική καταστροφή που είχε φθάσει 33 φορές το εθνικό εισόδημα του 1946. Το δεύτερο πρόβλημα ήταν ο εμφύλιος και το τρίτο οι υπέρογκες στρατιωτικές δαπάνες, οι μεγαλύτερες στη Δυτ. Ευρώπη και που έφθαναν στο 27,5% των συνολικών εξόδων. Τα προβλήματα μέχρι το 1952-53 θα τα αντιμετωπίσουν συνολικά 18 κυβερνήσεις που θα προχωρήσουν σε οκτώ υποτιμήσεις. Κατά μέσο όρο κάθε 5,5 μήνες και άλλη κυβέρνηση και κάθε χρονιά και υποτίμηση. Το δημόσιο χρέος (στο εξής Δ.Χ.) συντίθεται από το προπολεμικό και το μεταπολεμικό. Το προπολεμικό, μέχρι το 1962 ήταν υπερτριπλάσιο του μεταπολεμικού. Στο προπολεμικό ΔΧ το 90% καταλάμβανε ο προπολεμικός εξωτερικός δανεισμός.

Την περίοδο 1962-67 οι ελληνικές κυβερνήσεις θα διακανονίσουν το 97% του προπολεμικού εξωτερικού Δ.Χ., το οποίο μαζί με τους τόκους ανερχόταν στα 6,41 δισ. δρχ. Μέχρι το 1955 η Ελλάδα είχε συνάψει μόνο τρία εξωτερικά δάνεια,

συνολικά 145 εκ. δολ. Στη συνέχεια θα συνάψει άλλα 28 εξωτερικά, συνολικά 406,4 εκ. δολ. Ο μετακατοχικός δανεισμός προήλθε κατά 58,4% από τις ΗΠΑ, κατά 19% από τη Δυτ. Γερμανία και κατά 14,36% από την Αγγλία. Τα υπόλοιπα από διεθνείς οργανισμούς. Για την εξυπηρέτηση του μετακατοχικού εξωτερικού δανεισμού η Ελλάδα κατέβαλε το 128% της δανειακής προσόδου που λογιστικά είχε πάρει! (Φωτόπουλος Τ. 2010)

Δ). Δικτατορία, 1967-1974

Περίοδος που διέπεται από τον υπέρογκο εσωτερικό δανεισμό, ο οποίος και τετραπλασιάστηκε. Αντίθετα ο εξωτερικός δανεισμός σημειώνει μικρή αύξηση. Συνολικά 19 εξωτερικά δάνεια, μόλις στο 6,4% του νέου Δ.Χ. εξ αυτών το 92,2% ήταν σε δολ., ενώ η αγγλική λίρα απουσίαζε. Την περίοδο αυτή εμφανίζονται τα δάνεια σε συνάλλαγμα. Πρόκειται για δάνεια εργοληπτικών εταιρειών, τα οποία έπαιρναν από το εξωτερικό, υπό την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου. Στη συνέχεια τα παραχωρούσαν στο Ελληνικό Δημόσιο προς εκτέλεση δημοσίων έργων, με ανάδοχους τις εν λόγω εταιρείες. Συνολικά συνομολογήθηκαν 59 τέτοια δάνεια. Προφανώς το Ελληνικό Δημόσιο δεν είναι ο δανειολήπτης, έτσι δεν θεωρείται εξωτερικός δανεισμός. Στο νέο Δ.Χ. ο δανεισμός σε συνάλλαγμα αντιπροσώπευε το 23,6%.

Ε). Μεταπολίτευση 1975-1981

Το προπολεμικό εξωτερικό Δ.Χ., λόγω του διακανονισμού 1962-67 βαίνει συνεχώς μειούμενο. Από το 4% του συνολικού Δ.Χ. το 1974 θα πέσει το 1981 στο 0,6%. Ο μεταπολεμικός εξωτερικός, κατά μέσο όρο, στο 3,9% των τακτικών εσόδων. Συνολικά έχουμε 24 εξωτερικά δάνεια. Τρία από την γαλλική κυβέρνηση και τα υπόλοιπα από διεθνείς οργανισμούς και τράπεζες. Κυριαρχία του δολαρίου και απουσία της αγγλικής λίρας. Η επιδείνωση του Δ.Χ. προέρχεται από την αύξηση του εσωτερικού δανεισμού. (Μακρυδημήτρης Α. 1999)

Στ). 1981-1989

Μετά το 1974 ο δημόσιος τομέας διευρύνεται σε εντυπωσιακό βαθμό. Μεταξύ 1978-87 οι απασχολούμενοι στην κεντρική διοίκηση -ΔΕΚΟ από 300.000 θα αυξηθούν σε 460.000. Μαζί δε με τις δημόσιες τράπεζες, προβληματικές και τις ελεγχόμενες από το Δημόσιο επιχειρήσεις θα φθάσουν τις 640.000. Σύμφωνα με τα

στοιχεία του υπ. Οικονομικών και εισηγητικές εκθέσεις επί του προϋπολογισμού, τα ελλείμματα του ευρύτερα δημόσιου τομέα, από το 13,4% επί του ΑΕΠ το 1981 θα φθάσουν το 1989 στο 26,1%.

Τα ελλείμματα θα καλυφθούν κατά 106% από τον δανεισμό. Το 1985 η Ελλάδα ήταν παγκόσμια πρώτη στο κατά κεφαλήν Δ.Χ. Το Δ.Χ. είχε αρχίσει να προσδιορίζει την ύπαρξη της οικονομίας και όχι την ανάπτυξή της. Το διάστημα 1982-89, κατά μέσο όρο, η συνολική εξυπηρέτηση του Δ.Χ. κάλυψε το 33,61% των τακτικών εσόδων της ίδιας περιόδου. Μεταξύ το 1975-87 συνολομολογήθηκαν 18,4 δισ. δολ. εξωτερικών δανείων, εκ των οποίων το 81% διετεθεί για την εξυπηρέτηση των δανείων. Η προσφυγή στον εξωτερικό δανεισμό έγινε για έργα συγκοινωνιακής, αγροτικής και αστικής υποδομής. Ένα, το 1982, για την αποκατάσταση των ζημιών από τους σεισμούς στην Καλαμάτα το 1981 και ένα για την υποστήριξη του ισοζυγίου πληρωμών. Προφανώς μετά το 1824 ο εξωτερικός δανεισμός είχε γίνει έσοδο τακτικό και έξοδο υπέρβαρο. (Φωτόπουλος Τ. 2010)

2.3 .Οι Πτωχεύσεις του Ελληνικού Κράτους

1)1827

Η πρώτη μας χρεοκοπία, γνήσια χρεοκοπία σαν ελληνικό κράτος, συνέβη στα 1827. Η πρώτη πράξη που έκανε ο κυβερνήτης τότε ήταν να δηλώσει αδυναμία πληρωμής των λεγόμενων "δανείων ανεξαρτησίας" που ούτε δάνεια ήταν, ούτε για την ανεξαρτησία της χώρας δόθηκαν και το πρωτόκολλο του Λονδίνου το 1830 που συνέταξαν οι μεγάλες δυνάμεις, ερήμην φυσικά των Ελλήνων, προσδιόριζε με το άρθρο 6 ότι οι μεγάλες δυνάμεις επειδή ακριβώς τους χρωστάνε οι Έλληνες μπορούν να μπαίνουν όποτε θέλουν στη χώρα και να κάνουν ότι θέλουν σ' αυτή τη χώρα.

Την περίοδο αυτή η Ελλάδα έλαβε 10 εξωτερικά δάνεια, συνολικά 770 εκ. γαλ. φράγκα (στο εξής γ.φ.). Κατά μέσο όρο η τιμή έκδοσης κυμάνθηκε στο 72,54%, δηλαδή χρεώθηκε 770 εκ. γ.φ. αλλά "στο στην πραγματικότητα πήρε 464,1 εκ. γ.φ.

2)1843

Η δεύτερη χρεοκοπία έσκασε στα 1843. Εκεί έγινε και η εξέγερση της 3ης Σεπτεμβρη του 1843 που διεκδικήθηκε σύνταγμα. Επειδή όμως το ελληνικό κράτος αδυνατούσε να πληρώσει ή να έρθει σε διευθέτηση με τους χρηματιστές του, του

επιβλήθηκε η πρώτη κατοχή (σε απελευθερωμένο ελληνικό κράτος) που είναι η κατοχή του 1853 όταν Άγγλοι και Γάλλοι αποβίβασαν 15.000 πεζοναύτες στο Πειραιά, ασκήσανε κατοχή επί μια σχεδόν 10ετία που ήταν από τις πιο αιματηρές κατοχές που έζησε ο τόπος και ο λόγος ήταν το δημοσιονομικό, η καταβολή του χρέους στους τοκογλύφους, στις μεγάλες δυνάμεις. Τότε είχαμε τη δική μας οκτωβριανή επανάσταση τον Οκτώβριο του 1862 όταν εξεγέρθηκε ο λαός, καθάρισε τα κόμματα της κατοχής, το αγγλικό και το γαλλικό, διέλυσε τα πάντα, έδιωξε τον Όθωνα και δημιούργησε τις προϋποθέσεις ενός νέου συντάγματος, μιας νέας συνταγματικής αρχής, που θεωρήθηκε ως η πλέον δημοκρατική της Ευρώπης εκείνη την εποχή. Ο λαός πάντα δηλαδή έκανε το χρέος του.

3) 1893

Η 3η μεγάλη χρεοκοπία είναι η μόνη γνωστή (που αναφέρεται δηλαδή στα ιστορικά βιβλία), το "δυστυχώς επτωχεύσαμεν" του Χαριλάου Τρικούπη στα 1893. Πήγε σε διαπραγμάτευση τότε η κυβέρνηση με τους ομολογιούχους, η κυβέρνηση Τρικούπη και ο Τρικούπης έλεγε, "παιδιά τι θέλετε να κάνουμε τώρα, να σας τα δώσουμε όλα άμα θέλετε, με εξαίρεση δυο πράγματα". "Δεν παραχωρούμε την εθνική κυριαρχία της χώρας, δεν παραχωρούμε το δημόσιο ταμείο".

Φυσικά οι ομολογιούχοι δεν το δέχτηκαν αυτό και στήσανε, έχοντας σύμμαχο το παλάτι που κατείχε ελληνικά ομόλογα, τον περίφημο πόλεμο του 1897, που ήταν στημένος από την αρχή μέχρι το τέλος μόνο και μόνο για να κερδηθεί ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος στα 1898. Επειδή οι δανειστές της χώρας θέλανε να πληρώνονται σε χρυσάφι, πρωτομπήκε στην οικονομική φιλολογία της χώρας η ιδέα του σκληρού νομίσματος και μας έφτιαξαν τη χρυσή δραχμή.

4) 1932

Η χρεοκοπία του 32 είναι του Βενιζέλου, αλλά την επέβαλε ο Τσαλδάρης. Πάλι οι ίδιες ιστορίες, πάλι λιτότητες, κλείσανε τα 2/3 των σχολείων της εποχής εκείνης για να πληρώσουν τους δανειστές, απολύσανε πάνω από τα 2/3 των εκπαιδευτικών της χώρας, οι μισοί δημόσιοι υπάλληλοι της διοίκησης απολύθηκαν, απαγορεύτηκε με την χρήση του ιδιώνυμου η συνδικαλιστική δράση ειδικά στο δημόσιο τομέα, στη δημόσια διοίκηση. Είναι σκόπιμο να γνωρίζουμε πως γινόταν ο δανεισμός της χώρας: στα 100 χρυσά φράγκα δανείου ο τόκος, το επιτόκιο, έτρεχε στα 100, οι δανειστές

όμως κρατούσαν ένα ποσοστό του δανείου, περίπου 20 με 30%, ανάλογα, ως "εγγύηση καλής εκτέλεσης δανείου".

Έτσι το δάνειο που εκταμίευε τελικά το κράτος έφτανε να είναι το 50% της αρχικής ονομαστικής αξίας. Στην συνέχεια έφεραν τον βασιλιά, ο βασιλιάς φυσικά εκτέλεσε τις εντολές των Βρετανών και έφερε τη τέταρτη-αυγουστιανή δικτατορία του Μεταξά. Το πρώτο πράγμα που έκανε ο Μεταξάς ήταν να πάρει το αποθεματικό του ΙΚΑ, του νεοσύστατου τότε ΙΚΑ, μόλις 3 χρόνια είχε δημιουργηθεί, και ήταν κατάλληλα προικισμένο, πολύ σοβαρά προικισμένο, πολύ καλό, είχε μια πολύ καλή προοπτική. Πήρε επίσης ότι βρήκε στις τράπεζες συν τα αποθεματικά στο δημόσιο ταμείο και πλήρωσε τους Γάλλους και Βρετανούς χρηματιστές.

2.3.1 Η χρεοκοπία του 1893, και οι συνέπειες της

Την περίοδο διακυβέρνησης της χώρας από τον Χαρ. Τρικούπη έγιναν οι πρώτες προσπάθειες "δημοσιονομικής εξυγίανσης". Όρος που περιλάμβανε μεταξύ άλλων και την "αναμόρφωση του δημοσιονομικού και διοικητικού οργανισμού της χώρας, την εκβιομηχάνιση και την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας". Και για να σας προλάβω, όχι η Ευελφαιία στην εργασία δεν προέρχεται από εκείνα τα χρόνια.

Την περίοδο εκείνη η ελληνική επικράτεια ή με καπιταλιστικούς όρους , ή ελληνική αγορά είχε διευρυνθεί με την προσάρτηση της Θεσσαλίας και της Άρτας.

Ταυτόχρονα φτιάχνονται δρόμοι, σιδηροδρομικές γραμμές, ιδρύονται δεκάδες ανώνυμες εταιρίες σε όλο το φάσμα της παραγωγής.

Ο διαμερισμός του παγκόσμιου κεφαλαίου επέτρεψε να έρθουν από το εξωτερικό κεφάλαια και να επενδυθούν στην ελληνική αγορά. Πρώτα και κύρια από το ελληνικό παροικιακό κεφάλαιο.

Όμως για να γίνουν όλα αυτά τα ωραία , η ιστορία μας λέει ότι ο Χαρ. Τρικούπης έσπευσε σε έλληνες πατριώτες τραπεζίτες όπως στον Μαυρογορδάτο και στην «Γενική Πιστωτική» τράπεζα του στην ΕΤΕ μα και στην Ευρώπη και ζήτησε δάνεια για την οικονομική στήριξη της ελληνικής οικονομίας.

Δηλαδή ο εσωτερικός και εξωτερικός δανεισμός και οι άνισες αποικιοκρατικές συναλλαγές ήταν ο μηχανισμός που επέτρεψε στον Τρικούπη να χρηματοδοτήσει έργα, στρατό, δημόσιο, μα κύρια την εγχώρια μα και την παροικιακή άρχουσα τάξη.

Πέρα λοιπόν από τους άσχημους όρους δανεισμού, τα δάνεια ήταν και πηγή κερδοφορίας μα και πλουτισμού ολίγων κεφαλαιοκρατών.

Ταυτόχρονα ο Τρικούπης δεν φορολογούσε ούτε τον κινητό πλούτο μα ούτε και τα κληροδοτήματα που ανήκαν στην χρηματική αριστοκρατία της εποχής. Χειρότερα είχε καταργήσει την δεκάτη στα αγροτικά προϊόντα , αφού οι κάτοχοι των τσιφλικιών της Θεσσαλίας μα και των Θηβών ανήκαν στον σχηματισμό που στήριζε την κυβέρνηση του. Επί ημερών του Τρικούπη η χώρα σύναψε 7 δάνεια.

- 1880: 120 εκατομμ.λίρες
- 1884: 100 εκατομμ.λίρες
- 1887: 135 και 30 εκατομμ. λίρες
- 1889: 125 εκατομμ. λίρες
- 1890: 60 εκατομμ. λίρες

Και όλα αυτά χωρίς να λογαριάζουμε τα έντοκα γραμμάτια, τις πιστώσεις σε τραπεζογραμμάτια, ή τα προσωρινά δάνεια.

Κομβικό ρόλο ανάμεσα στους δανειστές και την δανειζόμενη Ελλάδα έπαιξαν οι έλληνες τραπεζίτες. Η Τράπεζα Κωνσταντινουπόλεως των Συγγρού, Κορωνιού και Σκουλούδη ,η «Γενική Πιστωτική» υπό τον Μαυρογορδάτο μα συμφερόντων Συγγρού, η Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας που με επικεφαλής το γαλλικό χρηματιστηριακό οίκο Comptoir d' Escompte, διευθυντής του οποίου ήταν ο Αντόνιος Βλαστός υπάλληλος και φίλος του Συγγρού, ήταν οι κύριοι διαμεσολαβητές των Δανείων.

Ταυτόχρονα οι παραπάνω πατριώτες εκτός από την μεσολάβηση άρα και την τεράστια προμήθεια τους, δάνειζαν το Ελληνικό κράτος με επιτόκια υψηλότερα των εξωτερικών δανείων προκειμένου αυτό να εξοφλήσει ποικίλες ληξιπρόθεσμες οφειλές. Αν σε όλα αυτά προσθέσουμε τα σημαντικά ποσά που κατέβαλε το κράτος στις τράπεζες για έξοδα έκδοσης προμήθειας και μεσιτείας αλλά και τα κέρδη των τραπεζών για μετατροπές των δανείων μια και αυτές αγόραζαν σε χαμηλές τιμές τους τίτλους προηγούμενων δανείων μα το κράτος τους εξοφλούσε στο ακέραιο, καταλαβαίνουμε ότι ο δανεισμός του κράτους ήταν μια πολύ επικερδής υπόθεση για λίγους.

Τα κεφάλαια που επενδύθηκαν σε τμήματα υποδομών ήταν ελάχιστα σε σύγκριση των κεφαλαίων που πήγαιναν σε εξοφλήσεις τοκομεριδίων προηγούμενων δανείων. Και η κατάληξη αμέσως μετά και τον πόλεμο του 97 που έγινε για ευνόητους λόγους ήταν η επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (ΔΟΕ), από τους ξένους και ντόπιους πιστωτές της Ελλάδας, τους λεγόμενους από τότε “ομολογιούχους”. Ο ΔΟΕ ήρθε στην Ελλάδα με τη μορφή ...”οικονομικής βοήθειας”. Η οικονομική “βοήθεια”,

που πρόσφεραν με το νέο δάνειό τους οι ξένοι τραπεζίτες στην Ελλάδα, συνοδεύτηκε με σκληρούς πολιτικούς όρους και φυσικά την παραχώρηση του δικαιώματος στους ξένους να κάνουν κουμάντο στην ελληνική οικονομία.

Με αυτόν τον τρόπο ο ΔΟΕ εξασφάλιζε για τους ξένους ομολογιούχους την τακτική είσπραξη των τοκοχρεολυσίων (των δανείων), ελαχιστοποιώντας ταυτόχρονα τον κίνδυνο μη καταβολής τους. Η “εξυγίανση” των δημόσιων οικονομικών, στην κατεύθυνση της φτηνής διαχείρισης, επέβαλε τη σταδιακή μείωση του χαρτονομίσματος που κυκλοφορούσε για λογαριασμό του ελληνικού κράτους. (παράγραφοι 3 και 4 του άρθρου 30 του νόμου ΒΦΙΘ).

Την όλη επιχείρηση διάσωσης των συμφερόντων των πιστωτών στήριξε το εγγυημένο δάνειο των 151,3 εκατ. Φράγκων, το μεγαλύτερο της εποχής. Με το δάνειο αυτό καλύπτονταν η πολεμική αποζημίωση προς την Τουρκία, η κάλυψη του ελλείμματος της χώρας και η εξόφληση του κυμαινόμενου χρέους σε χρυσό.

Ταυτόχρονα η Ελλάδα παραχώρησε στο ΔΟΕ τις εξής πηγές εσόδων: Τα μονοπώλια άλατος, πετρελαίου, σπύρων, παιγνιοχάρτων, σιγαρόχαρτου, Ναξίας σμύριδος.(τα μονοπώλια αυτά υπήρχαν ως τα μέσα του 1980) Επίσης, στο ΔΟΕ εκχωρούνταν και οι ακόλουθες πηγές εσόδων: Δασμοί των τελωνείων Λαυρίου, Πατρών, Βόλου και Κέρκυρας. Τέλος στο ΔΟΕ δόθηκε επίσης και η εποπτεία των δημοσίων υπηρεσιών που ήταν αρμόδιες για την είσπραξη των εκχωρηθέντων εσόδων. Έτσι οι προσλήψεις, οι απολύσεις, οι μεταθέσεις και οι προαγωγές των υπαλλήλων αυτών των υπηρεσιών ήταν κάτω από την έγκριση του ΔΟΕ.

Η συνταγή ήταν και είναι απλή και σίγουρη. Το κράτος λειτουργεί και με μεγάλες δαπάνες για την εξυπηρέτηση των ξένων ομολογιούχων και υπηρετεί με συνέπεια (αφού αφαιρεθούν οι κυριότεροι πρόσοδοι για εξυπηρέτηση των εξωτερικών δανείων) το φιλελεύθερο ιδεώδες της χρηστής χρηματοδότησης. Η οικονομικοκοινωνική εξέλιξη της χώρας ανάγεται σε υπόθεση της ιδιωτικής οικονομίας για την οποία οι νέες συνθήκες κρίνονται ελκυστικές.

2.3.2 Η χρεοκοπία του 1932 και οι συνέπειες της

Η οικονομική κρίση της Ελλάδας και η πτώχευση του 1932, ήταν αποτέλεσμα ενός πλέγματος εξωτερικών και εσωτερικών παραγόντων. Ως προς τους πρώτους, σημαντικότερος ήταν η παγκόσμια οικονομική κρίση, που ξεκίνησε από την Αμερική το 1929 και γρήγορα έφτασε και στην Ευρώπη. Στους εσωτερικούς παράγοντες που επηρέασαν αρνητικά την ελληνική οικονομία και την οδήγησαν στην πτώχευση

συγκαταλέγονται, ο υπερβολικός δανεισμός και ο ρόλος των τραπεζών στην εσωτερική αγορά. Μετά το 1922, όλες οι κυβερνήσεις είχαν στραφεί στον εξωτερικό δανεισμό.

Κάνοντας ένα σύντομο απολογισμό των εξωτερικών δανείων που σύναψε η Ελλάδα τα έτη 1922-1932 θα διαπιστώσουμε ότι το συνολικό ονομαστικό κεφάλαιο αυτών των δανείων ήταν περίπου 1.015,2 εκατομμύρια χρυσά γαλλικά φράγκα (15.563 εκατομμύρια δραχμές), ενώ το πραγματικό ποσό που εισπράχθηκε ήταν 884,5 εκατομμύρια χρυσά γαλλικά φράγκα (13.552 εκατομμύρια δραχμές). Ο μέσος όρος έκδοσης των δανείων ήταν το 89% του αρχικού κεφαλαίου, το μέσο ονομαστικό επιτόκιο 7%, ενώ το μέσο πραγματικό επιτόκιο ανερχόταν τουλάχιστον στο 8%. Ο μέσος χρόνος απόσβεσης των δανείων ήταν τα 33 έτη.

Τα ποσά αυτά είναι τα περισσότερα που ποτέ είχε λάβει η Ελλάδα σε τόσο μικρό διάστημα. Το 67,42% αυτού του ποσού προερχόταν από τα κεφαλαιοκρατικά κέντρα της Αγγλίας, πράγμα που δείχνει και την εξάρτηση της Ελλάδας από αυτή. Επίσης, διάφορα ποσά προέρχονταν από την Αμερική (9,88%), τη Γαλλία (7,52%), τη Σουηδία (5,40%), το Βέλγιο (3,44%) και το υπόλοιπο από άλλες χώρες. Ως προς τα δάνεια του εσωτερικού την ίδια περίοδο το ποσό ανερχόταν στα 2.209 εκατομμύρια δραχμές (144.100.000 χρυσά γαλλικά φράγκα). Πάντως, το αποτέλεσμα αυτών ήταν να επιβαρυνθεί δραματικά ο κρατικός προϋπολογισμός και το συνολικό δημόσιο χρέος της χώρας στις αρχές του 1928 ήταν στα 38 δισεκατομμύρια δραχμές, ενώ στα μέσα του 1931 έφτανε τα 44 δισεκατομμύρια δραχμές.

Τα δάνεια ωφέλησαν πολλαπλά την Ελλάδα. Κατ' αρχήν, η νομισματική σταθεροποίηση του 1928 ήταν το πρώτο όφελος. Παράλληλα, αυτό επέτρεψε στα επόμενα χρόνια να προχωρήσει ευκολότερα η σύναψη νέων δανείων με καλύτερους όρους, καθώς η οικονομική πίστη της χώρας προς το εξωτερικό είχε βελτιωθεί. Έπειτα, θεραπεύτηκαν πολλές από τις προσφυγικές ανάγκες, που ήταν έντονες τη δεκαετία του 1920. Αλλά και τα αρνητικά σημεία ήταν εξίσου σημαντικά.

Η σύναψη των δανείων δεν είχε γίνει πάντα με τους καλύτερους όρους, ειδικά πριν από το 1928. Επίσης, επειδή εκδίδονταν σε υψηλές τιμές, τα προτιμούσαν ακόμη και οι εσωτερικοί οικονομικοί κύκλοι, πράγμα που σήμαινε ότι ένα μεγάλο μέρος του συναλλάγματος έφευγε στο εξωτερικό και κατευθυνόταν στην κάλυψη των εκεί εκδομένων χρεογράφων. Αντίθετα, δε συνέβαινε το ίδιο με τα ιδιωτικά χρεόγραφα του εσωτερικού.

Και ο Βενιζέλος έλαβε δάνεια με βασικό στόχο τη χρήση τους σε δημόσια έργα. Άμεση συνέπεια του υπερβολικού δανεισμού ήταν το γεγονός ότι διογκώθηκαν τα ελλείμματα και ειδικά το δημόσιο χρέος. Ουσιαστικά, η ετήσια εξυπηρέτηση των δανείων απαιτούσε το 81% των συναλλαγματικών εισπράξεων των εισαγωγών, ποσό εξαιρετικά υψηλό αν αναλογιστούμε ότι καμιά άλλη χώρα της νοτιοανατολικής Ευρώπης δεν αντιμετώπιζε κάτι ανάλογο. Το σύνολο των ετησίων πληρωμών προς το εξωτερικό από το 1,56 δισεκατομμύρια δραχμές το 1923, έφτασε τα 2 δισεκατομμύρια το 1925/6 και από το 1928/9 και μετά ήταν πάντοτε πάνω από τα 3 δισεκατομμύρια ετησίως. Ειδικά, την περίοδο 1928-1932, η Ελλάδα είχε εισπράξει από δάνεια 10,323 δισεκατομμύρια δραχμές και είχε καταβάλλει για την εξυπηρέτηση του χρέους 13,927 δισεκατομμύρια, δηλαδή 35% περισσότερα χρήματα απ' όσα είχε τελικά εισπράξει.

Μια άλλη σημαντική συνέπεια του υπερδανεισμού της χώρας ήταν η επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού που με δυσκολία μπορούσε να ισοσκελιστεί. Τα αποτελέσματα αυτού του υπέρογκου δανεισμού εκδηλώθηκαν το 1932, οπότε η Ελλάδα, αδυνατώντας ν' ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της στο εξωτερικό κήρυξε πτώχευση, δηλαδή αναστολή πληρωμών των δανείων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.

Από τη στιγμή που αναγγέλθηκε από το ελληνικό δημόσιο η αναστολή των πληρωμών, δημιουργήθηκε αναστάτωση στους ομολογιούχους του εξωτερικού που άρχισαν να πιέζουν τις κυβερνήσεις τους να λάβουν μέτρα κατά της Ελλάδας. Οι πρέσβεις της Αγγλίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Αμερικής επέδωσαν (28 Απριλίου) κοινή διαμαρτυρία στην Αθήνα.

Τέλος, στις 21 Μαΐου η επιτροπή εμπειρογνομόνων από τη Γενεύη αναγνώρισε τη δυσμενή θέση της Ελλάδας, όμως, διατύπωσαν ότι η Ελλάδα όφειλε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της, αν σκόπευε στο μέλλον να απευθυνθεί στην Κ.Τ.Ε. για ένα νέο δάνειο.

Στο μεταξύ, στο εσωτερικό οι αντιπολιτευόμενες εφημερίδες ασκούσαν έντονη κριτική στο Βενιζέλο. Ήταν φανερό ότι το τέλος της Κυβέρνησης Βενιζέλου είχε φτάσει. Η πίεση είχε γίνει αφόρητη και στις 21 Μαΐου 1932, ο Ελευθέριος Βενιζέλος υπέβαλε την παραίτησή του, ελπίζοντας να ωθήσει τα κόμματα να σχηματίσουν μαζί του οικουμενική κυβέρνηση. Την ίδια ημέρα ανακοινώθηκε και η απόφαση του Συμβουλίου της Κ.Τ.Ε. για την ελληνική πτώχευση.

Η παραίτηση του Βενιζέλου (21 Μαΐου 1932) έφερε στην πρωθυπουργία για σύντομο χρονικό διάστημα (26 Μαρτίου-3 Ιουνίου) τον Αλ. Παπαναστασίου. Αυτός στηριζόταν στις ψήφους των βενιζελικών κομμάτων κι έκανε διάφορες διακηρύξεις. Ανάμεσα σ' αυτές ήταν η φορολογική απαλλαγή της αγροτικής παραγωγής, η προώθηση ψήφισης του νομοσχεδίου για την κοινωνική ασφάλιση (την ίδρυση του σημερινού ΙΚΑ) και η καθιέρωση της απλής αναλογικής, ως εκλογικού συστήματος. Τελικά, ο Βενιζέλος δήλωσε ότι δεν υποσχόταν την ανεπιφύλακτη υποστήριξη του Παπαναστασίου κι έτσι ο τελευταίος και η κυβέρνησή του παραιτήθηκαν στις 3 Ιουνίου. Δύο μέρες αργότερα, στις 5 Ιουνίου, ο Βενιζέλος επανήλθε στην εξουσία.

2.4. Συνέπειες του Δημοσίου Χρέους – Ο Ρόλος των Spreads

Το spread μεταξύ ελληνικού δεκαετούς ομολόγου και του αντίστοιχου γερμανικού διογκώθηκε πολύ γρήγορα. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι κρατικές ομολογιακές εκδόσεις ανήλθαν το 2009 σε 20,5% του Α.Ε.Π. όταν στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν κάτω από το 10% του Α.Ε.Π. Αυτό εξηγεί ότι το συνεχώς διογκούμενο ελληνικό δημόσιο χρέος έπρεπε να αποπληρωθεί και από τη στιγμή που το δημοσιονομικό έλλειμμα και το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου αυξάνονταν ο μόνος τρόπος αποπληρωμής του ήταν ο εκ νέου εξωτερικός δανεισμός μέσω της έκδοσης κρατικών ομολόγων. (ΕΕ 2011)

Σύμφωνα με τη χρηματιστηριακή λογική, για να θεωρηθεί επιτυχημένο ένα χρηματιστηριακό παιχνίδι θα πρέπει να κλείσει ομαλά ο κύκλος του. Αυτό συμβαίνει μέσω πώλησης των αξιόγραφων στην υψηλότερη δυνατή απόδοση τους προκειμένου να δημιουργηθούν τα μέγιστα κέρδη. Υπό αυτή τη λογική οι τελευταίες αναλύσεις και αναφορές (reports) για τα ελληνικά ομόλογα από γνωστούς κερδοσκοπικούς οίκους (Goldman Sachs, JP Morgan, Moore Capital κλπ) όταν αναφέρονται σε επαναδιαπραγμάτευση του χρέους της Ελλάδας φαίνεται ότι λειτουργούν με προσωπικές διαθέσεις.

Όταν στις αναφορές τους καλλιεργούν το σενάριο της χρεοκοπίας, αναφέρονται έμμεσα σε μια διαδικασία στάσης πληρωμών και δημιουργούν στους επενδυτές την προσδοκία ότι τα ελληνικά «παράγωγα ασφάλισης σε περίπτωση πτώχευσης» C.D.S. (Credit Default Swaps) έχουν ακόμα πολύ δρόμο μπροστά τους με αποτέλεσμα να πείθονται πως αν αγοράσουν σήμερα C.D.S. για τα ελληνικά ομόλογα μπορούν να

ανεβάσουν ακόμα πολύ τις αποδόσεις τους. Από την άλλη υπάρχει και η ακριβώς αντίθετη διαδικασία που φαίνεται να είναι και η πιο λογική στην περίπτωση της Ελλάδας.

Η Ελλάδα είναι πιο πιθανό να αποφύγει τη χρεοκοπία λόγω της ενεργοποίησης του μηχανισμού στήριξης, που συνεπάγεται σίγουρα κεφάλαια -πάντα υπό όρους- για την εξυπηρέτηση του χρέους. Σύμφωνα με αυτό το σκεπτικό, τα C.D.S. για τα ελληνικά ομόλογα έχουν ήδη δημιουργήσει πολύ μεγάλα κέρδη σε αυτούς τους κερδοσκοπικούς οίκους και μέσω αυτών των φημών που διαρρέουν προσπαθήσουν να πείσουν την αγορά προκειμένου να καταφέρουν να τα πουλήσουν διατηρώντας αυτές τις υπεραξίες που έχουν δημιουργηθεί (πολύ υψηλές αποδόσεις). (ΕΕ 2011)

Ακόμα ο βασικός λόγος που η Ελλάδα προσέφυγε σε αυτό το μηχανισμό στήριξης είναι αυτές οι φήμες περί αναδιάρθρωσης του χρέους που είναι σημάδι πτώχευσης της ελληνικής οικονομίας. Σε αυτή την περίπτωση δυο πράγματα θα μπορούσαν να συμβούν. Το ένα είναι επιμήκυνση της χρονικής διάρκειας εξόφλησης του χρέους που είναι και η πιο ελαφριά εκδοχή αναφορικά με την εξόφληση του χρέους και η άλλη είναι η πιθανότητα να χάσουν οι πιστωτές της Ελλάδας σημαντικό μέρος των δανειακών τους κεφαλαίων, αφού η αξία των ελληνικών ομολόγων θα έφτανε στο 80%, 70% ή ακόμα και στο 50% της αξίας των ομολόγων.

Συνεπώς οι πιστωτές της Ελλάδας διακινδύνευαν να χάσουν ακόμα και τα μισά τους κεφάλαια. Προς αυτή την κατεύθυνση ώθησε και ο περιορισμός της ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών αφού πολλοί επενδυτές απέσυραν τα κεφάλαια τους από τις ελληνικές τράπεζες αφού η κεφαλαιακή τους βάση αποτελείται από ελληνικά ομόλογα. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αν λάβουμε επίσης υπόψη μας ότι μπορεί η Ε.Κ.Τ. να αποδέχεται ως εγγύηση για άντληση ρευστού για τις ελληνικές τράπεζες μέχρι και το 2011 τα ελληνικά ομόλογα, όμως με την υπάρχουσα διαμορφωθείσα κατάσταση δίνει μικρότερη ρευστότητα στις τράπεζες καθώς κριτήριο είναι το ίδιο ποσοστό, αλλά για χαμηλότερες τιμές πλέον για τους ελληνικούς τίτλους (λόγω της μεγάλης μείωσης της αξίας τους).

Στα παραπάνω θα πρέπει να συνυπολογίσουμε τη συνεχιζόμενη ραγδαία πτώση της χρηματιστηριακής αξίας της μετοχής τους λόγω του γεγονότος ότι περιλαμβάνουν στα χαρτοφυλάκια τους ελληνικά ομόλογα (η κεφαλαιακή τους βάση) που οδηγεί στη διεύρυνση των υποαξιών στα χαρτοφυλάκια τους (όσο αυξάνεται το επιτόκιο μειώνεται η αξία του ομολόγου και φυσικά αποτιμάται σε χαμηλότερη τιμή). Σε αυτό το γεγονός της ανασφάλειας οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και η πτώση της

πιστοληπτικής αξιολόγησης των ελληνικών τραπεζών από τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης. Συνεπώς ο κίνδυνος ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών αυξάνεται επικίνδυνα. Αυτό οδηγεί τις τράπεζες να χορηγούν λιγότερα δάνεια και να οδηγούν με τη σειρά τους την αγορά σε οικονομική αφαίμαξη.

Η μείωση της ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών δείχνει με γλαφυρότητα ότι η Ελλάδα είναι η χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το υψηλότερο ποσοστό καθυστερούμενων δανείων για όλες τις κατηγορίες χορηγούμενων δανείων - σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ιούλιος 2009)

Μια ακόμα συνέπεια του υψηλού δημόσιου χρέους αποτελεί ο κίνδυνος να περάσουν μεγάλες ελληνικές παραδοσιακές τράπεζες που παίζουν ενεργό ρόλο στη διανομή κεφαλαίων στην ελληνική κοινωνία στα χέρια ξένων επενδυτικών οίκων. Αυτό μπορεί να συμβεί με δυο τρόπους. Ο ένας σχετίζεται με την άμεση χρηματοδότηση από ξένους επενδυτές. Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου να χρηματοδοτήσουν τις ελληνικές τράπεζες ενδέχεται να ζητήσουν επιπλέον εγγυήσεις και ανταλλάγματα - όπως πακέτα μετοχών - λόγω του αυξανόμενου κινδύνου και της μειούμενης αξίας των ελληνικών ομολόγων τα οποία χρησιμοποιούνται σαν εγγύηση στις συναλλαγές.

Ο δεύτερος τρόπος είναι μέσω της άμεσης εξαγοράς τραπεζικών μετοχικών πακέτων απευθείας από το χρηματιστήριο (free floating) λόγω της μεγάλης πτώσης της χρηματιστηριακής τιμής των τραπεζών. Είναι ενδεικτικό το γεγονός ότι τους τελευταίους πέντε (5) μήνες οι απώλειες του γενικού δείκτη έχουν φτάσει περίπου στο 35%, ενώ οι απώλειες του τραπεζικού δείκτη έχουν απώλειες της τάξης του 52%. (Λαδής Σ. Νταλάκου Β. 2008)

2.5. Οικονομική Κρίση Και Διόγκωση Του Ελληνικού Χρέους

Η οικονομική κρίση βρήκε την χώρα μας εντελώς απροετοίμαστη. Η γύμνια της σε όλα τα επίπεδα την οδήγησε να μην μπορεί πλέον να δανειστεί από τις αγορές ώστε να χρηματοδοτήσει τους ελλειμματικούς προϋπολογισμούς (βλ Γράφημα 8).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το Δ.Ν.Τ. και η ελληνική κυβέρνηση συμφώνησαν να δανείσουν την Ελλάδα ώστε να μην χρεοκοπήσει και να μην κηρύξει στάση πληρωμών. Σε αντάλλαγμα βεβαία συμφώνησαν μέτρα αύξησης

των εσόδων και μείωσης των δαπανών. Ήταν ο δανεισμός μονόδρομος; Η απάντηση δεν είναι απλή.

Η αλήθεια είναι ότι η μονομερής χρεοκοπία θα είχε χειρότερα αποτελέσματα, γιατί θα είχε πολύ μεγαλύτερες άμεσες αρνητικές επιπτώσεις στο βιοτικό επίπεδο του λαού. Όμως η κυβέρνηση δεν διαπραγματεύτηκε καθόλου και τα ψιλά γράμματα στο μνημόνιο όπως οι εγγυήσεις που έχουν δοθεί καθώς και τα ζητήματα εθνικής κυριαρχίας που πλέον τίθενται υπό συζήτηση είναι αυτά που εξοργίζουν όσους έχουν μελετήσει το μνημόνιο. Προφανώς η κυβέρνηση δεν μπόρεσε καν στην διαδικασία να το μελετήσει.

Για κάποιους οικονομολόγους η προβολή αιτημάτων ουσιαστικής αναδιάρθρωσης των δημόσιων υπηρεσιών και διεύρυνσης της δημοκρατίας για ένα καλύτερο κοινωνικό κράτος είναι καλύτερη τακτική σε σχέση με την πολέμια τακτική κατά του ευρωπαϊκού μηχανισμού στήριξης. Αυτό ακούγεται ωραίο όμως στην σημερινή Ελλάδα που ουσιαστικά χαρακτηρίζεται από μια λεύκη απεργία στον δημόσιο τομέα. Τα τελευταία χρόνια είναι εφαρμόσιμο; είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο τις αναποτελεσματικότητες του δημόσιου τομέα καθώς και τα αίτια της.

Η αναδιάρθρωση των δημόσιων υπηρεσιών είναι καλύτερη αντιμετώπιση από τη χρεοκοπία της χώρας για τη βελτίωση της κατανομής του εισοδήματος, μετά τη διαπίστωση των τελευταίων ετών, που οι φορολογικές ελαφρύνσεις των επιχειρήσεων δεν βοήθησαν την ανάπτυξη, γιατί οι ιδιωτικές επενδύσεις μειώθηκαν στο ίδιο χρονικό διάστημα. Εμείς θα διαφωνήσουμε με αυτές τις απόψεις καθώς σε ένα κράτος τόσο διεφθαρμένο σε όλα τα επίπεδα δεν μπορείς καν να συζητήσεις για δημόσια υπηρεσία.

Η ανάκαμψη της διεθνούς οικονομίας θα βοηθούσε στην έξοδο από την κρίση, αλλά χωρίς την ύπαρξη σοβαρών ρυθμιστικών παρεμβάσεων στις αγορές, αυτό δεν είναι τόσο απλό. Όταν τέθηκε το θέμα για να ζητήσει η Ελλάδα τις γερμανικές αποζημιώσεις όλοι σιώπησαν. Και για μην ξεχνάμε από τα 250 δις ευρώ που είναι Συνολικά το σημερινό χρέος της Ελλάδας τα 200 δις είναι πανωτόκια. Δεν μπορούσε κάποιος Έλληνας υπουργός να διαπραγματευτεί το χρέος; η απάντηση είναι προφανής.

2.6. Κριτική ανάλυση των Πολιτικών που Οδήγησαν Σταδιακά στον Υπερδανεισμό της Ελλάδας

Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο να επιχειρήσουμε μια σύντομη ιστορική αναδρομή στον σοσιαλισμό. Ο σοσιαλισμός είναι κοινωνικό και οικονομικό δόγμα κατά το οποίο η κοινωνική συμβίωση πρέπει να στηριχθεί και να οργανωθεί επί της οικονομικής και κατά συνέπεια επί της κοινωνικής και πολιτικής ισότητας. (Maddala, G. 1992)

Το κύριο χαρακτηριστικό λοιπόν όλων των σοσιαλιστικών κινήματων είναι η επιδίωξη της ισότητας. Το καθεστώς αυτό της ισότητας, παλαιότερα, είναι πίστη ορμώμενη από φιλοσοφική αλήθεια (Πλάτων) από φιλανθρωπία και σεβασμό της ανθρώπινης προσωπικότητας (Χριστιανισμός), από αίσθημα δικαιοσύνης (Καρπανέλλα, Θωμάς Μουρ) από κοινωνική ιδεολογία (ουτοπιστές σοσιαλιστές) στους νεότερους δε χρόνους είναι αποτέλεσμα οικονομικής θεώρησης και παρατήρησης (Μαρξ). (Corsetti, G. and Roubini, N. 1991)

Πάντοτε όμως είναι και εκδήλωση κοινωνικής κίνησης των πτωχών και αδυνάτων, εναντίον της άνισης κατανομής του παραγόμενου πλούτου. Οι σοσιαλιστές διακρίνονται κατά τις μεθόδους δράσης και θεωρητικές βάσεις, ως και κατά το περιεχόμενο του πολιτικού τους αγώνα. Οι κυριότερες διακρίσεις του σοσιαλισμού είναι: ουτοπιστές, σοσιαλιστές, επιστημονικοί σοσιαλιστές ή μαρξιστές, ριζοσπάστες σοσιαλιστές, ρεφορμιστές και επαναστατικοί σοσιαλιστές (κομμουνιστές) εθνικοί σοσιαλιστές και τέλος διεθνιστές σοσιαλιστές.

Όλες οι μορφές του σοσιαλισμού που συγκροτούν τα κόμματα της λεγόμενης αριστεράς έχουν ως κοινό γνώρισμα ότι αρνούνται το επί της ατομικής ιδιοκτησίας στηριζόμενο οικονομικό καθεστώς και κυρίως το αστικό καθεστώς «του ατομικισμού, της ατομικής ιδιοκτησίας, της συναγωνιστικής οικονομίας και της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο» και ζητούν την αντικατάσταση του με το καθεστώς κοινής ιδιοκτησίας τουλάχιστον των παραγωγικών μέσων και συνεταιρικής κοινωνιστικής οικονομίας. (Paalzow A 1993)

Για την πραγμάτωση των σοσιαλιστικών δογμάτων και αρχών οι σοσιαλιστές θεωρούν αναγκαία την κατάληψη της πολιτικής εξουσίας. Προς την κατεύθυνση αυτή οι μεν σοσιαλδημοκράτες των σοσιαλιστικών κομμάτων της Δ. Ευρώπης επιδιώκουν

την κατάληψη του κράτους με κοινοβουλευτικές διαδικασίες οι δε κομμουνιστές με επανάσταση και άμεση δράση.

Τα σοσιαλιστικά κόμματα είναι κυρίως δημοκρατικά κεκηρυγμένα υπέρ της λαϊκής δημοκρατίας με κοινωνική αποστολή, δημοκρατικούς λαϊκούς θεσμούς και ελευθερία πολιτικής δράσης. Θα εστιάσουμε ιδιαίτερα την προσοχή στους ρεφορμιστές σοσιαλιστές και στους σοσιαλδημοκράτες εναντίον των οποίων είχε επιτεθεί με σφοδρότητα ο Ανδρέας Παπανδρέου. (Stiglitz J. 1992)

Οι πρώτοι, προς επίδιωξη του σοσιαλιστικού καθεστώτος, αρκούνται στην εισαγωγή κοινωνικών μεταρρυθμίσεων αφήνοντας στον χρόνο, μέσω των μεταρρυθμίσεων αυτών να ωθηθεί το αστικό καθεστώς στο σοσιαλιστικό. Οι δεύτεροι, για την εγκαθίδρυση σοσιαλιστικού καθεστώτος, θεωρούν αναγκαία την κατάληψη της πολιτικής εξουσίας του κράτους πράγμα το οποίο θα επιτευχθεί μέσω κοινοβουλευτικών διαδικασιών και μεταρρυθμίσεων. (Posner R. 1971) Είναι όμως γεγονός ότι τα σοσιαλιστικά κόμματα της Δ. Ευρώπης, που λειτουργούν στα πλαίσια των κανόνων και των θεσμικών πλαισίων της Ε.Ο.Κ., νυν Ευρωπαϊκής Ένωσης, απομακρύνθηκαν από τα θεωρητικά δόγματα του σοσιαλισμού και κατά ένα τρόπο έχουν συμβιβασθεί με το αστικό καθεστώς και τους θεσμούς του, της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και ιδιοκτησίας, της ελεύθερης αγοράς και του ανταγωνισμού και ελάχιστα διαφέρουν από τα κόμματα που εκφράζουν τις αρχές του φιλελευθερισμού. (Φωτόπουλος Τ. 2010)

Οι κυβερνήσεις μετά την μεταπολίτευση ακολούθησαν από το 1996 και μετά την ίδια πορεία με τα άλλα σοσιαλιστικά κόμματα της Δ. Ευρώπης. Σήμερα, η διαφοριστική γραμμή μεταξύ σοσιαλιστικών και φιλελευθέρων κομμάτων είναι το εύρος της ασκούμενης κοινωνικής πολιτικής. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2009)

Αρχικά κατά την δεκαετία του 1980 ακολουθήθηκε μία στρατηγική ομογενοποίησης του κοινωνικού συνόλου, η οποία επιτρέπει στον Ανδρέα Παπανδρέου να ξεπεράσει το παλαιό πρόβλημα όλων των σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών κομμάτων, δηλαδή την πρωτοκαθεδρία της εργατικής τάξης και τη συγκρότηση συμμάχων γύρω από αυτήν.

Σε εφαρμογή των αρχών της η τότε κυβέρνηση κυρίως κατά την πρώτη τετραετία 1981-1985 έλαβε μια σειρά μέτρων εφηρμοσμένης κοινωνικής πολιτικής για την επίτευξη του στόχου: Κοινωνία ισότητας και δίκαιης αναδιανομής του πλούτου. Στις αρχές του 1982 υιοθέτησε μια νέα εισοδηματική πολιτική, που προέβλεπε: α) αύξηση των κατωτάτων ονομαστικών αποδοχών των εργατοϋπαλλήλων, μέχρι 48%, β) οι

αυξήσεις που χορηγούνταν στα υψηλότερα μισθολογικά κλιμάκια, γίνονται βαθμιαία μικρότερες όσο ανεβαίναμε στην κλίμακα, γ) οι μισθοί θα αναπροσαρμόζονται αυτόματα κάθε τέσσερις μήνες, έτσι ώστε να αποζημιώνονται εργαζόμενοι για τη μεσολαβήσασα αύξηση του τιμαριθμού. (Φωτόπουλος Τ. 2010)

Δυστυχώς τα μέτρα αυτά της εισοδηματικής πολιτικής είχαν πολυεπίπεδες δυσμενείς επιπτώσεις στην εθνική οικονομία, γιατί δεν είχαν αντιστοιχία με τον παραγόμενο πλούτο. Πρώτον, αύξησαν σημαντικά το κόστος εργασίας. Από τη μία πλευρά, η παραγωγικότητα της εργασίας στο σύνολο της οικονομίας και ειδικά στη βιομηχανία σημειώνει συστηματικές μειώσεις. Ο συνδυασμός των μεγάλων μισθολογικών αυξήσεων και της αρνητικής μεταβολής στην παραγωγικότητα αύξησε δραστικά το κόστος παραγωγής. Τα ελληνικά προϊόντα κατέστησαν μη ανταγωνιστικά με συνέπεια να μειωθούν σημαντικά οι εξαγωγές.

Δεύτερον, η ανά τετράμηνο αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή των μισθών ενσωμάτωνε τις αυξήσεις στο κόστος παραγωγής εργασίας του 1982, εμπέδωσε τον φαύλο κύκλο μισθών και τιμών και εξασφάλιζε τη διαίωσή του.

Τρίτον, η ανά τετράμηνο αναπροσαρμογή των μισθών περιόριζε δραστικά την εμβέλεια της πολιτικής της διολίσθησης της δραχμής σε σχέση με τα ξένα νομίσματα και κυρίως με το δολάριο USA. (Papandreou, N. 1991)

Η διολίσθηση οδηγούσε σε αύξηση κόστους ζωής. Η Α.Τ.Α. εξασφάλιζε ότι αυτή η αύξηση θα περνούσε άμεσα στο κόστος παραγωγής και, συνεπώς, θα ασκούσε αντίστοιχα πίεση στις τιμές των εγχώριων προϊόντων. Η αύξηση των τιμών των εγχωρίων προϊόντων, με την σειρά της εξανέμιζε τις ευεργετικές επιπτώσεις της διολίσθησης.

Για την αποκατάσταση της ισορροπίας, τον Ιανουάριο του 1983 αποφασίστηκε η εφ' άπαξ υποτίμηση της δραχμής κατά 15,5%. Οι επιπτώσεις της εισοδηματικής πολιτικής που θεσπίστηκε το 1982 πάνω στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων συνεπεία της αύξησης του κόστους αυτών ήταν επώδυνες. Το 1982 ο τομέας της μεταποίησης ως σύνολο εμφάνισε για πρώτη φορά ζημίες. Σε όλη τη διάρκεια της τετραετίας 1982-1985 οι ζημίες των ζημιογόνων επιχειρήσεων του τομέα της βιομηχανίας συνέχισαν να υπερβαίνουν τα καθαρά κέρδη των κερδοφόρων. (Maddala, G. 1987)

Οι μισοί από τους 20 κλάδους στον τομέα με επικεφαλής την υφαντουργία, την βιομηχανία χάρτου και τα ναυπηγεία, έγιναν ζημιογόνοι. Η περαιτέρω συμπίεση των καθαρών κερδών από την βιομηχανία παρόξυνε το ήδη υπάρχον πρόβλημα των

ζημιωγόνων επιχειρήσεων που είχαν πλέον μπει σε ένα φαύλο κύκλο υπερδανισμού από κρατικές τράπεζες. Η προοπτική της ταυτόχρονης χρεοκοπίας πολλών μεγάλων επιχειρήσεων και της μεγάλης αύξησης της, ήδη αυξανόμενης, ανεργίας ήταν άμεση.

Επιπλέον οι προβληματικές επιχειρήσεις όμως δεν ήταν δυνατό να συνεχίσουν να στηρίζονται από τις Τράπεζες χωρίς να υποσκάψουν την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Αποφασίστηκε λοιπόν η ανάληψη της ευθύνης των «προβληματικών» από ειδικό κρατικό φορέα, τον Οργανισμό Ανασυγκρότησης επιχειρήσεων (Ο.Α.Ε.).

Έτσι, ο ομφάλιος λώρος με το τραπεζικό σύστημα εν μέρει αποκοπτόταν και μέρος του «λογαριασμού» περνούσε στον κρατικό προϋπολογισμό. Τα μειονεκτήματα της λύσης αυτής ήταν :α) δέσμευσε έναν απροσδιόριστο όγκο δημοσίων πόρων για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα ,β) το εύρος των δυνατοτήτων παρέμβασης στην οικονομία που παραχωρούνταν στον Ο.Α.Ε. δημιούργησε στον επιχειρηματικό κόσμο μία αίσθηση πλήρους ρευστότητας ως προς τα όρια του δημοσίου τομέα και αυτό είχε δυσμενείς συνέπειες στην επενδυτική δραστηριότητα. γ) η προνομιακή πρόσβαση των προβληματικών επιχειρήσεων σε πόρους δημιούργησε θέμα αθέμιτου ανταγωνισμού και δ) η κρατικοποίηση χρεωκοπημένων επιχειρήσεων δημιούργησε μία αίσθηση εφησυχασμού στους ενδιαφερομένους και κίνητρα για πλασματικές χρεοκοπίες.(OECD, Economic Surveys, 1986-87)

Το 1983 υπήχθησαν στο Ο.Α.Ε. 43 προβληματικές επιχειρήσεις. Το 1986 σε αυτές προστέθηκε με (αμφιλεγόμενες διαδικασίες) και η μεγάλη τσιμεντοβιομηχανία ΑΓΕΤ-Ηρακλής. Μέχρι τα τέλη του 1986 καμία ρύθμιση χρεών, αναδιοργάνωση ή εκκαθάριση των παραπάνω επιχειρήσεων δεν είχε πραγματοποιηθεί. Τελικά στην δεκαετία του 90 η πλειονότητα των επιχειρήσεων του Ο.Α.Ε. οδηγήθηκε στην εκκαθάριση.

Η εισοδηματική πολιτική που νομοθετήθηκε από την κυβέρνηση το 1982 θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι ήταν συνεπής προς το σοσιαλιστικό δόγμα της δίκαιης ανακατανομής του πλούτου. Ποιου πλούτου όμως; Πλούτου που δεν είχε παραχθεί αφού, όπως προκύπτει από τα επίσημα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (Α.Ε.Π.) κατά την τετραετία 1981-1984 εκινείτο με αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης (1981 – 1,6%, 1982 – 1%, 1983 – 1,1%). OECD, Economic Surveys, 1986-87)

Η προσφυγή της κυβέρνησης στον δανεισμό ήταν το αναπόφευκτο και οδυνηρό για την ελληνική οικονομία αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής. Το δημόσιο χρέος κατά την παραπάνω τετραετία υπερ-τετραπλασιάστηκε. Τα κονδύλια όμως από τα δάνεια

δεν διατέθηκαν για παραγωγικές επενδύσεις αλλά δυστυχώς χρησιμοποιήθηκαν για την κάλυψη των καταναλωτικών αναγκών του δημοσίου. (ζημιές προβληματικών επιχειρήσεων του Ο.Α.Ε. ελλείμματα δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών, Ολυμπιακή, ΟΑΣΑ, κλπ.)

Από τότε η ελληνική οικονομία, και ειδικότερα τα δημοσιονομικά της χώρας στενάζουν κάτω από το διαρκώς αυξανόμενο και δυσβάσταχτο φορτίο του δημοσίου χρέους, που σήμερα ανέρχεται στο ποσό των 234 δισεκατομμυρίων ευρώ, ήτο στο 110% περίπου του ετήσιου ΑΕΠ, έναντι του 27,7% του 1981, για την εξυπηρέτηση του οποίου ετησίως απαιτείται το ποσό των 35 δισεκατομμυρίων περίπου ευρώ ελάχιστα υπολειπόμενο από το συνολικό ετήσιο ποσό των εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού (2007 – 49 δισεκατομμύρια ευρώ). (Papandreou, N .1991)

Η ελληνική οικονομία που κουβαλούσε στις αποσκευές της τις σοβαρές επιπτώσεις της μεγάλης πετρελαϊκής κρίσης του 1979 και εμφάνισε το 1981, για πρώτη φορά, αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης (-1,6%) και πληθωρισμό 24,5% υπέστη δεύτερο πλήγμα, ίσως σοβαρότερο από εκείνο της πετρελαϊκής κρίσης, από τα ασύμβατα με τις δυνατότητες της οικονομίας μέτρα εισοδηματικής πολιτικής που λήφθηκαν κατά 1982.

Η δημοσιονομική πειθαρχία, λόγω της κακής πορείας της ελληνικής οικονομίας, εγκαταλείφθηκε πλήρως το 1981, την τελευταία χρονιά της διακυβέρνησης και παρέμεινε ως το χαρακτηριστικό γνώρισμα της ασκούμενης πολιτικής μέχρι το τέλος της δεκαετίας. Μεταξύ 1980 και 1990, το δημόσιο έλλειμμα εκτοξεύθηκε από το 2,6% στο 15,2% του Α.Ε.Π. (ΥΠΕΘΟ/2001) (OECD, Economic Surveys, 1986-87)

Η αύξηση των ελλειμμάτων ήταν αποτέλεσμα της δραματικής αύξησης των δημοσίων δαπανών. Οι κατηγορίες δαπανών που αυξήθηκαν ήταν: α) οι καταναλωτικές δαπάνες που κυριαρχούνταν από τις δαπάνες για μισθούς και αντανakλούσαν τη μεγάλη αύξηση του αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων και β) οι μεταβιβαστικές πληρωμές και επιδοτήσεις, όπως κάλυψη των αναγκών των ασφαλιστικών ταμείων, των ελλειμμάτων των δημοσίων επιχειρήσεων (ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ, ΟΣΕ, κλπ.) και κυρίως των προβληματικών επιχειρήσεων που υπήχθησαν στον Ο.Α.Ε. των οποίων το κράτος ανέλαβε την ευθύνη των.

Συνεπώς το εγχείρημα του Ο.Α.Ε. κατέληξε τελικά να μετατραπεί σε επιχείρηση αναβολής αναπόφευκτων, απωλειών θέσεων εργασίας και προστασίας κεκτημένων συμφερόντων, κυρίως των λεγομένων «συνδικαλιστοπατέρων» του κυβερνώντος κόμματος. Στο διάστημα της λειτουργίας του Ο.Α.Ε. πολλαπλασίασε τα χρέη των

επιχειρήσεων που παρέλαβε και το συνολικό του κόστος για το δημόσιο ταμείο εκτιμήθηκε ότι έφθασε στο 1 τρις δραχμές (O.E.C.D., Survey 1998 σελ. 100).

Στη διάρκεια της δεκαετίας του 80, τα δημόσια ελλείμματα οφειλόταν πρωτίστως στο ότι οι εκτός τόκων δαπάνες υπερέβαιναν κατά πολύ τα έσοδα του κράτους (αυτά είναι τα λεγόμενα πρωτογενή ελλείμματα). Η χρονο με το χρόνο συσσώρευση των ελλειμμάτων όμως, διόγκωνε το δημόσιο χρέος. (Papandreou, N 1991)

Μέσα στη δεκαετία του 1980, το ποσοστό του χρέους στο Α.Ε.Π. (ακαθάριστο εθνικό προϊόν) υπερτριπλασιάστηκε από 27,7% του Α.Ε.Π. το 1980, έφθασε στο 89% το 1990 (European Economy). Με την αύξηση του δημοσίου χρέους αυξήθηκαν και οι ανάγκες εξυπηρέτησής του. Οι δαπάνες για τόκους εμφάνισαν τη μεγαλύτερη άνοδο από κάθε άλλη κατηγορία, δημοσίων δαπανών (από 1,4% του ΑΕΠ το 1980 στο 9,4% του ΑΕΠ στο 1990).

Με το χρόνο οι δαπάνες αυτές έγιναν η κύρια αιτία της επιβάρυνσης του συνολικού (πρωτογενές συν τόκοι) δημοσίου χρέους. Για ένα διάστημα το έλλειμμα, κυρίως του εμπορικού ισοζυγίου πληρωμών, λόγω της μείωσης των εξαγωγών, καλυπτόταν με αυξημένη προσφυγή στον εξωτερικό δανεισμό. Το 1985 οι καθαρές εισροές αδήλων πόρων μειώθηκαν και άλλο και παράλληλα υπήρξε φυγή κεφαλαίων.

Αυτό οδήγησε σε κρίση στο ισοζύγιο πληρωμών και κατέστησε αναγκαία τη προσφυγή στην Ε.Ο.Κ. για λήψη δανείου που συνδυάστηκε με την υιοθέτηση ενός αυστηρού Σταθεροποιητικού Προγράμματος 1985-1987. Ο πρώτος στόχος του προγράμματος αυτού, με εκφραστή τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας Κων/νο Σημίτη και τον Σπράο, ήταν η μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μέσα από την ενίσχυση της παραγωγικότητας. Ο δεύτερος στόχος ήταν η μείωση του πληθωρισμού. (Papandreou, N. 1991)

Μέσα στις επιδιώξεις του προγράμματος ήταν η μείωση των δανειακών αναγκών του δημοσίου ως ποσοστού του Α.Ε.Π. κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες μέσα στα δύο επόμενα χρόνια. Μέσα πολιτικής που επελέγησαν ήταν η υποτίμηση της δραχμής κατά 15% και η τροποποίηση της άστοχης εισοδηματικής πολιτικής του 1982 που μόνον επώδυνες συνέπειες επέφερε στην εθνική οικονομία.

Το κύριο εργαλείο ήταν η εισοδηματική πολιτική και βασιζόταν σε δύο θεμελιώδεις αλλαγές την ΑΤΑ (αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή) α) πρώτα η αναπροσαρμογή των ονομαστικών αμοιβών θα γινόταν με βάση τον προβλεπόμενο πληθωρισμό (και όχι με τον πληθωρισμό του προηγούμενου τετραμήνου) β) Δεύτερον από τις μισθολογικές αυξήσεις θα αφαιρείτο η επίπτωση του εισαγομένου

πληθωρισμού (που βραχυχρόνια θα αυξανόταν λόγω της υποτίμησης της δραχμής). (Φωτόπουλος Τ. 2010)

Με βάση την προηγηθείσα ανάλυση οδηγούμαστε εύγλωττα στο συμπέρασμα ότι το αποτέλεσμα των παραπάνω πολιτικών ήταν μία πραγματική μείωση των πραγματικών αποδοχών. Στα τέλη του 1987 η αγοραστική αξία των αποδοχών στη βιομηχανία είχε επανέλθει στα επίπεδα του 1980 και το σύνολο της οικονομίας είχε μειωθεί κατά 7% κάτω από το επίπεδο του 1980. Το Σταθεροποιητικό Πρόγραμμα, που συνδυάστηκε με περιορισμό του δικαιώματος απεργίας με συνέπεια να εκδοθούν δεκάδες αποφάσεις από τα αρμόδια δικαστήρια που κήρυτταν παράνομες και καταχρηστικές απεργίες που αποφασίζονταν μη σύννομα από τις κλαδικές συνδικαλιστικές οργανώσεις, ήταν μερικώς επιτυχές και θα ήταν επιτυχέστερο εάν εφαρμοζόταν πλήρως. (ΕΕ 2011)

Το τμήμα των προβλέψεων του προγράμματος που δεν υλοποιήθηκε ήταν αυτό που σχετιζόταν με τα δημόσια οικονομικά. Στα δύο χρόνια εφαρμογής του προγράμματος το έλλειμμα μειώθηκε μεν αλλά πολύ λιγότερο από τις προβλέψεις. Το γεγονός αυτό υπονόμωσε το βαθμό υλοποίησης και των άλλων στόχων του προγράμματος. Η τελική πράξη αυτού του δράματος για την ελληνική οικονομία ήταν η (για λόγους πολιτικούς) εγκατάλειψη στα τέλη του 1987 του ίδιου του Σταθεροποιητικού Προγράμματος..) (Φωτόπουλος Τ. 2010)

Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Ευροστατ η κυβέρνηση Κ. Καραμανλή της που προήλθε από τις εκλογές της 9ης Απριλίου 2004 παρέλαβε από την κυβέρνηση Κ. Σημίτη δημόσιο χρέος που ως ποσοστό του Α.Ε.Π ανήρχετο σε 97% ήτοι το ποσό των 227 δισεκατομμυρίων ευρώ και παρέδωσε στη νέα κυβέρνηση του με πρωθυπουργό τον Γ. Παπανδρέου δημόσιο χρέος που ως ποσοστό του ΑΕΠ ανήρχετο σε 120% ήτοι στο ποσό των 282 δισεκατομμυρίων ευρώ.

Το χρέος αυτό στο τέλος του έτους 2010 ως ποσοστό του ΑΕΠ ανήρχετο σε 145% ήτοι στο ποσό των 340 δισεκατομμυρίων ευρώ. Είναι αλήθεια ότι μέσα σε χρονικό διάστημα 15 μηνών προσ αυξήθηκε το δημόσιο χρέος κατά 58 δισεκατομμύρια ευρώ. Είναι απαραίτητο να επισημάνουμε ότι η Ευροστάτ εκτιμά ότι το δημόσιο χρέος το έτος 2013 ως ποσοστό του ΑΕΠ θα διαμορφωθεί σε 155% ήτοι στο ποσό των 364 δισεκατομμυρίων ευρώ περίπου. (ΕΕ 2011)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Περιγραφή της Σημερινής Κατάστασης και οι Λόγοι που Οδήγησαν σε Αυτή

Εισαγωγή

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας είναι η έλλειψη ποιοτικών θεσμών η έλλειψη ποιοτικών νομοθετικών, ρυθμιστικών και εκτελεστικών πλαισίων για τον κατάλληλο έλεγχο των οικονομικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων και των πολιτών. Η ανεπάρκεια των θεσμών οδηγεί σε στρεβλώσεις των κινήτρων στην οικονομία, στην κακή κατανομή του υπάρχοντος ταλέντου και στην απώλεια ενός σημαντικού μέρους του παραγωγικού δυναμικού της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, τα τρία μεγάλα θεσμικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας είναι πρώτον, οι ανεπαρκείς θεσμοί ιδιοκτησίας, δεύτερον, η ύπαρξη διαφθοράς στη δημόσια διοίκηση, και τρίτον, οι ανεπαρκείς χρηματοοικονομικοί θεσμοί. (Χριστόδουλος Σ. 2011)

3.1.Θεσμοί Ιδιοκτησίας

Οι θεσμοί ιδιοκτησίας εξασφαλίζουν ότι ο κάθε πολίτης έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει εθελοντικά (και όχι καταναγκαστικά) σε οικονομικές δραστηριότητες και να αποκτήσει προσωπική περιουσία. Οι καρποί της οικονομικής δραστηριότητας του πολίτη προστατεύονται με διαφανείς νόμους που εφαρμόζονται αποτελεσματικά από το κράτος. Οπότε η ύπαρξη δυνατών θεσμών ιδιοκτησίας εγγυάται την προστασία του πολίτη από καταναγκαστική αρπαγή της περιουσίας του από άλλες ίσως ισχυρότερες κοινωνικές ομάδες και από το ίδιο το κράτος (το οποίο θα μπορούσε να αρπάξει με καταναγκαστικό τρόπο πλούτο από ορισμένους πολίτες και στη συνέχεια να τον διανείμει σε πολιτικά δικτυωμένες κοινωνικές ομάδες).

Μερικά παραδείγματα θεσμών ιδιοκτησίας είναι ένα δίκαιο και ανεξάρτητο δικαστικό σύστημα, το οποίο, ανάμεσα στα άλλα, εγγυάται τη σωστή τήρηση συμφωνιών και συμβολαίων, ένα αποτελεσματικό νομοθετικό πλαίσιο και μία εκτελεστική εξουσία που εφαρμόζει σωστά τους νόμους. (Χριστόδουλος Σ. 2011) Οι θεσμοί ιδιοκτησίας μιας χώρας θεωρούνται καλοί όταν παρέχουν προστασία σε ένα μεγάλο μέρος του κοινωνικού συνόλου [Acemoglu, Johnson and Robinson (2005)]. Η

μορφή των οικονομικών δραστηριοτήτων σε μια χώρα καθορίζει αν η επιδίωξη του προσωπικού κέρδους ή της προσωπικής ωφέλειας από κάθε πολίτη η οποία είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης φύσης είναι εποικοδομητική ή επιζήμια για την υπόλοιπη κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα, η επιδίωξη του κέρδους μέσω της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της επένδυσης ωφελεί ολόκληρη την κοινωνία και όχι μόνο τα άτομα που εμπλέκονται στις συγκεκριμένες δραστηριότητες.

Είναι γνωστό ότι η καινοτομία ή η έρευνα μπορεί να αποτελέσει βάση και να δώσει έναυσμα για περαιτέρω καινοτομία, κάτι για το οποίο ο αρχικός καινοτόμος δεν ανταμείβεται πλήρως. Έτσι τα οφέλη από την καινοτομία διαχέονται σε ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο (Aghion and Howitt 2005). Επίσης, η δημιουργική επιχειρηματική δραστηριότητα οδηγεί σε νέες θέσεις εργασίας και στην παραγωγή προϊόντων που είναι χρήσιμα στους καταναλωτές. Έτσι τα οφέλη από τη δημιουργική επιχειρηματικότητα διαχέονται σε ολόκληρη την κοινωνία. Η επιδίωξη του κέρδους μέσω αρπακτικών δραστηριοτήτων «μηδενικού αθροίσματος Ένας βασικός ρόλος των σωστών θεσμών ιδιοκτησίας είναι να ωθήσουν τους πολίτες προς εποικοδομητικές (και μακριά από αρπακτικές) οικονομικές δραστηριότητες, δηλαδή να αξιοποιήσουν προς όφελος ολόκληρης της κοινωνίας τη φυσική τάση του κάθε πολίτη να μεγιστοποιήσει το προσωπικό του κέρδος. Καθώς οι δυνατοί θεσμοί ιδιοκτησίας προσφέρουν προστασία από αρπαγή του πλούτου, αποθαρρύνουν τους πολίτες από το να ασχοληθούν με αρπακτικές ή καταναγκαστικές δραστηριότητες. Σε χώρες με δυνατά θεσμικά πλαίσια τα οφέλη από αρπακτικές δραστηριότητες είναι περιορισμένα, κάτι που δίνει κίνητρο στους πολίτες να στρέψουν την προσοχή τους σε πιο κοινωνικά εποικοδομητικούς τομείς.

Από την άλλη πλευρά, ποιοτικοί θεσμοί ιδιοκτησίας δίνουν κίνητρα στα ικανότερα και πιο παραγωγικά μέλη της κοινωνίας να στραφούν σε κοινωνικά εποικοδομητικές δραστηριότητες, οι οποίες πέρα από τους συμμετέχοντες ωφελούν ολόκληρη την κοινωνία (και αυξάνουν τον συνολικό πλούτο της οικονομίας). Σε ένα δυνατό θεσμικό πλαίσιο, ο πιο εύκολος τρόπος οικονομικής επιτυχίας και καταξίωσης είναι η δημιουργική επιχειρηματικότητα, η καινοτομία και άλλες δραστηριότητες που ωφελούν ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο. Καθώς το ταλέντο της χώρας αξιοποιείται στην παραγωγή καινούργιου πλούτου και δεν σπαταλάτε σε αρπακτικές δραστηριότητες μηδενικού αθροίσματος, η οικονομική ευημερία αυξάνεται και η

οικονομική ανάπτυξη επιταχύνεται. Ένα από τα μεγάλα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας είναι η απουσία ποιοτικών θεσμών ιδιοκτησίας. (Χριστόδουλος Σ. 2011)

Ένας δείκτης που συχνά χρησιμοποιείται για τη μέτρηση της ποιότητας των θεσμών ιδιοκτησίας μιας χώρας είναι ο Δείκτης του Νόμου της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank Rule of Law Indicator). Το 2009 ο Δείκτης του Νόμου για την Ελλάδα ήταν 0,75 (World Bank 2009). Αυτό το σκορ είναι αρκετά χαμηλό, δεδομένου ότι είναι περίπου στο ίδιο επίπεδο με λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, όπως η Λετονία. Αν και το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας το 2009 \$29,881 με ισοδυναμία της αγοραστικής δύναμης IMF (2009) ήταν σημαντικά υψηλότερο από το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Λετονίας \$14,255 (IMF (2009)), ο Δείκτης του Νόμου για τις δύο χώρες ήταν περίπου ο ίδιος. Αυτό αποτελεί μια ένδειξη για το σοβαρό έλλειμμα θεσμών ιδιοκτησίας που υπάρχει στην Ελλάδα σε σχέση με χώρες που βρίσκονται σε παρόμοιο εισοδηματικό επίπεδο.

Οι σχετικά αδύναμοι θεσμοί ιδιοκτησίας της ελληνικής οικονομίας οδήγησαν σε σοβαρές στρεβλώσεις στην κατανομή του ταλέντου και στην κατασπατάληση του ανθρώπινου δυναμικού. Οι θεσμοί ιδιοκτησίας στην Ελλάδα μπορούν να βελτιωθούν με μία απλοποίηση και εξορθολογισμό του νομοθετικού πλαισίου. Η ύπαρξη απλούστερων και λιγότερο αντιφατικών νόμων θα μειώσει την αβεβαιότητα των πολιτών για την πιθανή τήρηση (ή αθέτηση) συμφωνιών και συμβολαίων που έχουν συνάψει με άλλους πολίτες.

Επίσης, θα μειώσει την αβεβαιότητα των πολιτών στις συναλλαγές τους με το κράτος, καθώς η δυνατότητα του τελευταίου για αυθαίρετη ερμηνεία του νομικού πλαισίου και αρπαγή της περιουσίας των πολιτών θα περιοριστεί. Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας είναι η βελτίωση του δικαστικού συστήματος το οποίο πρέπει να απονέμει δικαιοσύνη με γρήγορο και αποτελεσματικό τρόπο. Οι θεσμοί ιδιοκτησίας μπορούν να βελτιωθούν και από την πιο αποτελεσματική οργάνωση των σχετικών κρατικών υποδομών. (Χριστόδουλος Σ. 2011)

3.2.Υπάρχουσες Δομές

Αιτίες της αναποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα εντοπίζονται πρωταρχικά στις πολύπλοκες διαδικασίες, την υπέρμετρη γραφειοκρατία και την έλλειψη συντονισμού, που οφείλονται στις υπάρχουσες δομές του δημόσιου τομέα.

Είναι κι αυτές οι αιτίες ο λόγος για τις επανειλημμένες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες: από το 1965, με την έκθεση του Georges Langrod, «Έκθεσις αφορώσαν την αναδιοργάνωσιν των Δημοσίων Υπηρεσιών εν Ελλάδι » μέχρι σήμερα, επί τέσσερις ολόκληρες δεκαετίες η διοικητική μεταρρύθμιση παραμένει μόνιμο ζητούμενο της πολιτικής ατζέντας, αλλά, παρά το πλήθος εκθέσεων εμπειρογνομώνων, κυβερνητικών διακηρύξεων, νομοθετημάτων και οργανωτικών αλλαγών, τα αποτελέσματα είναι πενιχρά, τουλάχιστον σε σύγκριση με τις επιτεύξεις άλλων χωρών.

3.3.Απουσία Πολιτικής Βούλησης-Πελατειακές Σχέσεις

Ένας λόγος στον οποίο μπορεί να αποδοθεί αυτή η εκτενής αποτυχία αφορά την έλλειψη πραγματικής πολιτικής βούλησης για σημαντικές τομές στη δημόσια διοίκηση: μέχρι τώρα, η διοικητική μεταρρύθμιση ήταν κάτι που λεγόταν, αλλά δεν γινόταν, διότι απαιτεί οξείες συγκρούσεις, δεν αποδίδει άμεσα πολιτικά οφέλη, και καταργεί τις προϋποθέσεις -ανασφάλεια δικαίου και γενικότερη αβεβαιότητα, διοικητικές εκκρεμότητες, δυνατότητα διακριτικής μεταχείρισης, αλλά και συγκάλυψης αυθαιρεσιών- στις οποίες στηρίζονται οι πελατειακές σχέσεις.

Το αποτελεσματικό κράτος είναι το κράτος των κανόνων και της διαφάνειας, δηλαδή το κράτος των απρόσωπων και αμερόληπτων σχέσεων, ενώ οι πελατειακές σχέσεις αποτελούν κατ' εξοχήν σχέσεις προσώπου προς πρόσωπο. Αυτές οι σχέσεις ευνοούν και την διαφθορά η οποία αποτελεί επίσης αιτία αναποτελεσματικότητας.(OECD, Economic Surveys, 1986-87.)

3.4. Διαφθορά του Δημοσίου Τομέα

Ένας πολύ βασικός παράγοντας της αποτυχίας του δημοσίου τομέα έγκειται στην διαφθορά. Γενικά, διαφθορά είναι η κατάχρηση της εξουσίας από τους κυβερνητικούς ανώτερους υπαλλήλους κυβερνητικών δυνάμεων. Οι μορφές διαφθοράς ποικίλλουν: περιλαμβάνουν τη δωροδοκία, τον εκβιασμό, το νεποτισμό, την υπεξαίρεση χρημάτων, την δωροληψία και την κατάχρηση.

Η διεθνής οργάνωση Transparent International δημοσιεύει ετήσιο δείκτη διαφθοράς. (<http://www.transparency.org>) .Σε αυτόν η Ελλάδα βαθμολογούμενη στην

κλίμακα του 10 (Υψηλότερο αποτέλεσμα σημαίνει μικρότερη (αντιληπτή) διαφθορά) και σε σχέση με το σύνολο των κρατών ως εξής. 2001 βαθμός 4,2 θέση 42/91, 2002 βαθμός 4,2 θέση 44/102, 2003 βαθμός 4,3 θέση 50/133, 2005 βαθμός 4,3 45/159. Η πρόσφατη βαθμολογία για τη χώρα μας ήταν 4,4 και οποία βαθμολογία φέρνει τη χώρα μας να καταλαμβάνει την δεύτερη θέση στην διαφθορά, μετά την Πολωνία, στην Ευρώπη των 25 . ‘

Σε άρθρο της εφημερίδας Καθημερινής (ημερομηνία 12-12-05) και έρευνα της VPRC αναφέρεται μεταξύ άλλων τα εξής: Πιο διεφθαρμένες περιοχές αναδεικνύονται η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, ενώ στην περιφέρεια τα περισσότερα κρούσματα καταγγέλλθηκαν στα Ιόνια Νησιά, στην Κρήτη και στα Δωδεκάνησα.

Πιο διεφθαρμένος τομέας του Δημοσίου επιβεβαιώνεται ότι είναι η εφορία. Τα νοσοκομεία έρχονται δεύτερα στη λίστα της διαφθοράς (21%). Στον πίνακα ακολουθούν η πολεοδομία (15%), το υπουργείο Μεταφορών (10%), και με λιγότερα κρούσματα τα ασφαλιστικά ταμεία, οι Δήμοι, οι τράπεζες, η ΔΕΗ (2%), και οι Νομαρχίες με τα υποθηκοφυλακεία (1%).

Η διαφθορά σημαίνει κατάχρηση δημόσιων θέσεων και πολιτικής δύναμης για προσωπικό κέρδος. Στις σύγχρονες οικονομίες ο κρατικός τομέας διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο και διαχειρίζεται πολύ σημαντικά χρηματικά ποσά. Για παράδειγμα, το φορολογικό εισόδημα του κράτους ως ποσοστό του ΑΕΠ τείνει να μεγαλώνει όσο η χώρα αναπτύσσεται περισσότερο [Besley and Persson (2009)]. Για αυτό τον λόγο, η ύπαρξη μιας αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης και κρατικών λειτουργιών που δρουν σύμφωνα με το δημόσιο συμφέρον είναι ένας απαραίτητος πυλώνας για την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία.

Η διαφθορά συχνά συνδέεται με την ύπαρξη ενός υπερβολικά πολύπλοκου νομοθετικού, ρυθμιστικού ή φορολογικού πλαισίου σε μία οικονομία. Όταν οι πολίτες ή οι εταιρείες αδυνατούν να ανταποκριθούν στους κανόνες του κράτους επειδή αυτοί οι κανόνες είναι εξαιρετικά δυσβάστακτοι ωθούνται σε ανορθόδοξες μεθόδους, όπως η δωροδοκία δημόσιων λειτουργιών, για να αποφύγουν τους κανόνες. Έτσι, η πολυπλοκότητα των κρατικών κανόνων είναι συχνά αχρείαστη και αναποτελεσματική, ενώ έχει ως αρνητικό αποτέλεσμα την αύξηση της διαφθοράς. Ένα καλό παράδειγμα είναι το νομοθετικό πλαίσιο για την ίδρυση και είσοδο στην αγορά μιας καινούργιας επιχείρησης. Υπάρχουν τεράστιες διαφορές στο σχετικό νομοθετικό πλαίσιο από χώρα σε χώρα (Djankov et al. 2002). Σε μια ακραία περίπτωση, στη Μοζαμβίκη χρειάζονται 19 διαδικασίες και εγκρίσεις για την ίδρυση

μιας επιχείρησης. Ένας μέσος επιχειρηματίας πρέπει να αφιερώσει 149 εργάσιμες ημέρες για να ολοκληρώσει αυτές τις διαδικασίες.

Στον Καναδά, από την άλλη πλευρά, χρειάζονται μόνο δύο διαδικασίες που μπορούν να ολοκληρωθούν σε δύο ημέρες. Εμπειρικές μελέτες δείχνουν ότι πιο πολύπλοκοι νομοθετικοί κανόνες δεν οδηγούν σε καλύτερη προστασία των καταναλωτών από τις εταιρείες και τα προϊόντα τους. Περισσότερες απαιτούμενες κρατικές εγκρίσεις δεν μειώνουν την πιθανότητα ατυχήματος από τα εμπορευόμενα προϊόντα ή τη μόλυνση του περιβάλλοντος. Όμως, περισσότερες απαιτούμενες κρατικές εγκρίσεις αυξάνουν τη διαφθορά και ωθούν περισσότερες εταιρείες να καταφύγουν στην παραοικονομία για να αποφύγουν τελείως τους κρατικούς κανόνες. (Djankov et al. 2002) Γενικά, χώρες που είναι περισσότερο ανεπτυγμένες οικονομικά έχουν πιο απλοποιημένα νομοθετικά και ρυθμιστικά πλαίσια. Η πολυπλοκότητα των κρατικών κανόνων μπορεί να δημιουργήσει ευκαιρίες για προσωπικό πλουτισμό των κρατικών λειτουργών μέσω του χρηματισμού και της διαφθοράς, καθώς οι εμπλεκόμενοι πολίτες και εταιρείες θα αδυνατούν να ανταποκριθούν στο νομοθετικό πλαίσιο χωρίς τη χρήση ανορθόδοξων μεθόδων. Σε αυτή την περίπτωση, το νομοθετικό πλαίσιο έχει το ρόλο του «σταθμού διοδίων», δηλαδή υποχρεώνει τους επιχειρηματίες να καταβάλλουν «διόδια» στη γραφειοκρατία για να μπορέσουν να λάβουν τις απαραίτητες εγκρίσεις για την επιχειρηματική τους δραστηριότητα (McChesney 1987) (Djankov et al. 2002). Αυτό αυξάνει το κόστος της επιχειρηματικής δραστηριότητας και το αυξημένο κόστος μεταφέρεται στους καταναλωτές με τη μορφή υψηλότερων τιμών ή μειωμένης ποιότητας των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

Η διαφθορά έχει ποικίλες αρνητικές επιδράσεις πάνω στην οικονομική ευημερία μιας χώρας. Όπως ήδη εξηγήσαμε, η διαφθορά συνδυαζόμενη και με την πολυπλοκότητα των κρατικών κανόνων που συνήθως τη συνοδεύει αποθαρρύνει τις επενδύσεις, μειώνει τις καινούργιες θέσεις εργασίας και αυξάνει τις τιμές των παρεχόμενων προϊόντων. Επίσης, η διαφθορά δημιουργεί σημαντικές στρεβλώσεις στην κατανομή του ταλέντου στην οικονομία [Acemoglu (1995)]. Λόγω των ευκαιριών για προσωπικό πλουτισμό που παρουσιάζονται στον δημόσιο τομέα, πολλοί από τους ικανότερους πολίτες της χώρας στρέφονται προς τα εκεί και συγκεκριμένα προς θέσεις που παρέχουν δυνατότητα για είσπραξη διοδίων. Έτσι ένα μέρος του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας σπαταλάτε σε κοινωνικά επιζήμιες

δραστηριότητες, ενώ θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιηθεί σε κοινωνικά εποικοδομητικούς τομείς. Γενικά

Η διαφθορά στον δημόσιο τομέα αποτελεί σημαντικό πρόβλημα για την ελληνική οικονομία. Ένας δείκτης που συχνά χρησιμοποιείται για τη μέτρηση της διαφθοράς είναι ο Δείκτης Διαφθοράς της Οργάνωσης Διεθνούς Διαφάνειας (Corruption Perceptions Index of Transparency International). Το 2009 ο Δείκτης Διαφθοράς για την Ελλάδα ήταν 3,8 [Transparency International (2009)]. Αυτό το σκορ είναι χαμηλό δεδομένου ότι είναι στο ίδιο περίπου επίπεδο με χώρες όπως η Βουλγαρία, το Μαυροβούνιο και η Ρουμανία.

Αν και το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας το 2009 _\$29.881 με ισοδυναμία της αγοραστικής δύναμης [IMF (2009)] ήταν σημαντικά υψηλότερο από το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Βουλγαρίας, του Μαυροβουνίου και της Ρουμανίας _\$11.900, \$10.393 και \$11.917, αντίστοιχα [IMF (2009)], ο Δείκτης της Διαφθοράς για όλες αυτές τις χώρες ήταν περίπου ο ίδιος. Αυτό αποτελεί μια ένδειξη για το σοβαρό πρόβλημα διαφθοράς και διάβρωσης του δημόσιου τομέα που υπάρχει στην Ελλάδα.

Μία παράμετρος που έχει άμεση σχέση με τη διαφθορά είναι η ποιότητα και αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης μιας χώρας. Η διαφθορά διαβρώνει τις δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς και μειώνει την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουν (αν και η ποιότητα διακυβέρνησης εξαρτάται και από αρκετούς άλλους παράγοντες εκτός της διαφθοράς). Ένας δείκτης που συχνά χρησιμοποιείται για τη μέτρηση της ποιότητας διακυβέρνησης είναι ο Δείκτης Αποτελεσματικότητας Διακυβέρνησης της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Bank Government Efficiency Indicator).

Το 2009 ο Δείκτης Αποτελεσματικότητας για την Ελλάδα ήταν 0,56 [World Bank (2009)]. Αυτό το σκορ είναι χαμηλό δεδομένου ότι είναι στο ίδιο περίπου επίπεδο με χώρες όπως η Λετονία και η Πολωνία με σημαντικά χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ από την Ελλάδα.

Η διαφθορά στην Ελλάδα μπορεί να μειωθεί με μια απλοποίηση και εξορθολογισμό του νομοθετικού πλαισίου. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για ευαίσθητους τομείς, όπως οι πολεοδομικοί κανονισμοί, οι φορολογικοί κώδικες και οι κανονισμοί για την είσοδο νέων επιχειρήσεων στην αγορά. Ένα απλούστερο νομοθετικό πλαίσιο θα δίνει λιγότερες ευκαιρίες για την πιθανή είσπραξη γραφειοκρατικών διοδίων και θα ενθαρρύνει τους πολίτες και τις επιχειρήσεις να αποφεύγουν τις ανορθόδοξες συναλλαγές με κρατικούς λειτουργούς. Επίσης, είναι

σημαντικό το δικαστικό σύστημα να γίνει πιο γρήγορο και αποτελεσματικό και να προστατεύει τους πολίτες από πιθανή κατάχρηση εξουσίας των κρατικών λειτουργών.

3.5 Απουσία Νέων Τεχνολογιών

Επιπλέον μια ακόμα πηγή αναποτελεσματικότητας είναι ότι ο δημόσιος τομέας αργεί να αφομοιώσει τις νέες πρακτικές και τεχνολογίες και αδυνατεί να πρωτοπορήσει. Είναι δε χαρακτηριστικά δυσκίνητος όταν πρέπει να εισαγάγει νέα τεχνογνωσία με αποτέλεσμα να μην μπορεί να αξιοποιήσει κατάλληλα τις νέες τεχνολογικές εφαρμογές. Πρέπει, ακόμη, να επισημανθεί η έλλειψη ειδικής τεχνογνωσίας στην οργάνωση συστημάτων και την διαχείριση των οργανωτικών αλλαγών.

3.6.Απουσία Μακροπρόθεσμου Στρατηγικού Σχεδιασμού- Αδύναμοι χρηματοοικονομικοί θεσμοί

Καταληκτικά στην έλλειψη αποτελεσματικότητας συντείνει το γεγονός της απουσίας Στρατηγικού σχεδιασμού. Σχεδόν κάθε σχεδιασμός στη δημόσια διοίκηση είναι αποσπασματικός, υπάρχει έλλειψη σταθερότητας στις επιλογές, η απουσία μακροπρόθεσμης, αλλά και ρεαλιστικής στοχοθεσίας και οργανωμένου σχεδιασμού και αυτός ο λόγος αντανακλά τη γενικότερη αδυναμία του ελληνικού κυβερνητικού συστήματος να παράγει δημόσιες πολιτικές σε οργανωμένη και συστηματική βάση. Φωτόπουλος Τάκης (2010) «Η Ελλάδα ως προτεκτοράτο της υπερεθνικής ελίτ - Η ανάγκη για άμεση έξοδο από την Ε.Ε. και για μια αυτοδύναμη Οικονομία» (υπό έκδοση, Γόρδιος, Σεπτέμβρης, 2010)

Το χρηματοοικονομικό σύστημα είναι πολύ σημαντικός φορέας για την οικονομική ανάπτυξη και ευημερία μιας χώρας. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα διευκολύνουν τη ροή κεφαλαίων από πολίτες που έχουν τη δυνατότητα της αποταμίευσης, προς πολίτες που έχουν τη δυνατότητα της σωστής επένδυσης και χρησιμοποίησης των κεφαλαίων. Έτσι ένα καλό χρηματοοικονομικό σύστημα είναι αρωγός της καινοτομίας, της επιχειρηματικής δραστηριότητας και της δημιουργίας καινούργιων θέσεων εργασίας σε μια οικονομία.

Χωρίς μια ποιοτική χρηματοπιστωτική υποδομή, πολλοί ικανοί πολίτες με δημιουργικές επιχειρηματικές ιδέες αλλά χωρίς δικά τους κεφάλαια θα ήταν αποκλεισμένοι από την αγορά λόγω της έλλειψης χρηματοδότησης. Επίσης, πολλοί πολίτες με μεγάλα δικά τους κεφάλαια αλλά χωρίς επιχειρηματικές ικανότητες και ιδέες θα είχαν περιορισμένες επενδυτικές δυνατότητες. Γενικά, είναι γνωστό ότι η χρηματοοικονομική ανάπτυξη συνδέεται με υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης με υψηλότερους ρυθμούς αύξησης του κατά κεφαλή ΑΕΠ σε μία χώρα (King and Levine 1993)

Οι χρηματοοικονομικοί θεσμοί είναι ένας ακρογωνιαίος λίθος για τη σωστή λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος μιας χώρας. Οι σχετικά αδύναμοι χρηματοοικονομικοί θεσμοί αποτελούν πρόβλημα για την ελληνική οικονομία. Για παράδειγμα, το 1998 οι La Porta et al. (1998) μέτρησαν τον βαθμό προστασίας των πιστωτών σε διάφορες χώρες. Ο βαθμός νομικής προστασίας στην Ελλάδα είναι 1,0. Αυτό το σκορ είναι χαμηλό, αλλά κατά ένα μέρος οφείλεται στο γεγονός ότι η Ελλάδα έχει ένα νομικό σύστημα γαλλικής προέλευσης. Θεσμοί γαλλικής προέλευσης συνδέονται με σημαντικά χαμηλότερο μέσο βαθμό προστασίας των πιστωτών πιο συγκεκριμένα, με μέσο βαθμό προστασίας 1,58_ σε σύγκριση με θεσμούς αγγλικής προέλευσης που έχουν μέσο βαθμό προστασίας 3,11 (La Porta et al. 1998).

Όμως, ο βαθμός νομικής προστασίας των πιστωτών στην Ελλάδα είναι χαμηλότερος ακόμα και από τον μέσο όρο του βαθμού προστασίας στις χώρες με θεσμούς γαλλικής προέλευσης. Επίσης, η Ελλάδα έχει χαμηλό βαθμό σε αρκετές κατηγορίες προστασίας επενδυτών και μικρομετόχων (La Porta et al.1998)].Μία από τις συνέπειες της αδυναμίας των χρηματοοικονομικών θεσμών στην Ελλάδα είναι η υψηλή συγκέντρωση ιδιοκτησίας στις ελληνικές επιχειρήσεις.

Στη μέση ελληνική επιχείρηση το μερίδιο ιδιοκτησίας των τριών μεγαλύτερων μετόχων είναι 67%, που είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο του 54% στις χώρες με θεσμούς γαλλικής προέλευσης (και υψηλότερο από τον μέσο όρο του 43% στις χώρες με θεσμούς αγγλικής προέλευσης). Όλα τα παραπάνω αποτελούν ενδείξεις για τη σχετική αδυναμία των χρηματοοικονομικών θεσμών στην Ελλάδα.

Οι χρηματοοικονομικοί θεσμοί στην Ελλάδα μπορούν να βελτιωθούν με μία αναβάθμιση του νομοθετικού πλαισίου που θα παρέχει περισσότερα δικαιώματα σε πιστωτές, επενδυτές και μικρομετόχους. Ίσως ακόμα πιο σημαντική είναι η αποτελεσματική εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου από τα κρατικά εκτελεστικά

όργανα και το δικαστικό σύστημα. Όπως, για παράδειγμα, επισημαίνουν οι La Porta et al. (1998), το ελληνικό δικαστικό σύστημα δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικό στην εφαρμογή των χρηματοπιστωτικών θεσμών.

3.7. Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού

Τα υπουργεία επιτελούν επιτελικό έργο, όμως στην πράξη ασκούν και εκτελεστικές αρμοδιότητες. Τον επιτελικό ρόλο παραδοσιακά ασκούν τα πολιτικά, ανακλητά στελέχη της εκάστοτε κυβέρνησης, που και αυτά όμως δεν διαθέτουν πάντοτε τα απαιτούμενα γνωσιακά εφόδια. (Μπουραντάς Δ., 2002)

Σε κάθε περίπτωση, η ενεργοποίηση του επιτελικού ρόλου των κεντρικών υπηρεσιών παραμένει αδύνατη, όσο δεν βελτιώνεται το γωνιακό επίπεδο και η επαγγελματική εμπειρία του ανθρώπινου δυναμικού. Έτσι ενώ για μια αποτελεσματική διοίκηση απαιτείται προσωπικό ικανό και καλά εκπαιδευμένο και ότι οι προαγωγές στις ανώτερες στελεχιακές θέσεις θα πρέπει να εξαρτώνται όχι από την προϋπηρεσία, αλλά κυρίως από τα προσόντα, την εμπειρία στο εξωτερικό, κ.λπ. στην πράξη η ιδέα αυτή έρχεται σε σύγκρουση με την φοβική και ισοπεδωτική λογική των προσλήψεων με χαμηλών απαιτήσεων διαγωνισμούς και την προαγωγή στις ανώτερες θέσεις από τα κλασσικού τύπου υπηρεσιακά συμβούλια. (Φωτόπουλος Τάκης 2010) «Η Ελλάδα ως προτεκτοράτο της υπερεθνικής ελίτ - Η ανάγκη για άμεση έξοδο από την Ε.Ε. και για μια αυτοδύναμη Οικονομία» (υπό έκδοση, Γόρδιος, Σεπτέμβρης, 2010)

3.8. Απουσία Κινήτρων

Καθοριστικό ρόλο στην αναποτελεσματικότητα διαδραματίζει η έλλειψη από τη διοίκηση των θετικών κινήτρων παραγωγικότητας, η συνάρτηση των απολαβών ή των προνομίων με την επίτευξη των εκάστοτε στόχων της υπηρεσίας και οι οποίοι θα έπρεπε να είναι σαφείς και μετρήσιμοι (performance contracting). Επιπρόσθετα στη χώρα επικρατεί χωρίς εξαίρεση το σύστημα της ενιαίας υπηρεσίας και της σταδιοδρομίας (career system), το οποίο ενισχύεται και από τη συνταγματικά κατοχυρωμένη μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων. Όλοι αυτοί είναι οι

παράγοντες που διαμορφώνουν το περιβάλλον της αναποτελεσματικότητας στις λειτουργίες του Δημόσιου τομέα.

3.9. Η Αναποτελεσματική Δημόσια Διοίκηση η Αιτία του Δημοσίου Χρέους

Οι μεγάλες καθυστερήσεις της κρατικής μηχανής στην διεκπεραίωση των υποθέσεων των πολιτών και η καχυποψία της απέναντι στην επιχειρηματική δραστηριότητα και στην ιδιωτική πρωτοβουλία γενικά καταδικάζουν την χώρα μας στο περιθώριο την Ευρωπαϊκών και διεθνών εξελίξεων αν δεν αλλάξει κάτι σύντομα.

Η κατάσταση της δημόσιας διοίκησης στην Ελλάδα παρουσιάζει θετική πορεία προόδου, αλλά δεν παρακολουθεί επαρκώς τις προκλήσεις των τρεχουσών εξελίξεων, στις οποίες πρέπει να ανταποκριθεί και εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από σοβαρές δυσλειτουργίες και προβλήματα τα οποία πρέπει να αντιμετωπισθούν.

Η συνεισφορά μιας αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης στην δημιουργία μιας ανταγωνιστικής, παραγωγικής και δίκαιας κοινωνίας είναι μοναδική και αναντικατάστατη. Για το λόγο αυτό καθίσταται επιτακτικό να υπάρξει αύξηση της αποδοτικότητας του δημόσιου τομέα στη χώρα μας. Οι πηγές αναποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης, όπως αυτά αναλύθηκαν προηγούμενα, πρέπει να εξαλειφθούν ή τουλάχιστο να γίνει προσπάθεια να μειωθούν.

Το απαράδεκτο φαινόμενο της γραφειοκρατίας, υπενθυμίζουμε ότι σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα αυτό είναι το βασικότερο πρόβλημα στην Ελλάδα, αφού ενδεικτικά για την ίδρυση μιας επιχείρησης απαιτούνται 15 διαδικασίες και 38 ημέρες, έναντι 6 και 25 του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ. Κατά συνέπεια σύμφωνα με το δείκτη «εύκολης επιχειρηματικής δραστηριότητας» στη γενική παγκόσμια κατάταξη για το έτος 2006, η χώρα μας βρίσκεται στην 109η θέση. (Μπουραντάς Δ., 2002)

Επιπρόσθετα σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη της ΕΕ, η χώρα μας καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην Ευρώπη σε ότι αφορά το κόστος που επιβάλλει η γραφειοκρατία στις επιχειρήσεις της με το τελικό ποσό να φθάνει σε ένα ιλιγγιώδες 6,8% του ΑΕΠ, που αντιστοιχεί στο ποσό των 16 δις €. Το ποσοστό αυτό είναι το μεγαλύτερο στην ΕΕ των 25 και κατά δύο και πλέον μονάδες υψηλότερο από την επόμενη στη σειρά χώρα της ζώνης του ευρώ. Η επιτροπή προβαίνει σε εκτιμήσεις

για την ωφέλεια από μια κατά 25% μείωση της γραφειοκρατίας υποστηρίζοντας ότι αυτή θα ανέλθει έως και 2,4% του ΑΕΠ μέχρι το 2025. (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> 15-2-11)

Στην έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα το 2004, καταγράφονται τρεις τύποι μεταρρυθμίσεων που εφαρμόστηκαν σε πολλές χώρες της ΕΕ για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα. Οι διαχειριστικές μεταρρυθμίσεις, η εισαγωγή της πληροφορικής και η ιδιωτικοποίηση και η ανάθεση σε τρίτους.

Προκειμένου να εκπληρωθεί το όραμα του εκσυγχρονισμού της Δημόσιας Διοίκησης χρειαζόμαστε την ενεργό συμμετοχή των δημοσίων υπαλλήλων και εργαζομένων στο ευρύτερο τομέα. Για την υλοποίηση του Στρατηγικού Σχεδίου του κράτους που εδράζεται τόσο στα διδάγματα της διοικητικής επιστήμης όσο και στην συσσωρευμένη εμπειρία κάποιων θεσμών που «συναλλάσσονται» καθημερινά όπως ο Συνήγορος του Πολίτη έχουν αρχίσει και θεσμοθετούνται πολιτικές σε αυτή την κατεύθυνση. (Μακρυδημήτρης Α., 1999) Με την ηλεκτρονική διακυβέρνηση έχει συντελεστεί πρόοδος στις λειτουργίες της δημόσιας διοίκησης, μέσα από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κοινωνία της Πληροφορίας που χρηματοδοτεί υποδομές και υπηρεσίες σε βασικά πεδία υπηρεσιών που προσφέρει η δημόσια διοίκηση (παιδεία, υγεία, κλπ.) και σε όλο το εύρος των διοικητικών συναλλαγών του πολίτη και της επιχείρησης με το κράτος.

Ως ιδιαζόντως επιτυχείς μέχρι το παρόν στάδιο πρέπει να θεωρηθούν η ανάπτυξη των υπηρεσιών ηλεκτρονικής συναλλαγής με τις φορολογικές αρχές και το μεγαλύτερο ασφαλιστικό οργανισμό της χώρας (ΙΚΑ), η δημιουργία ευρυζωνικών υποδομών επικοινωνίας μεταξύ των δημοσίων υπηρεσιών με το έργο "ΣΥΖΕΥΞΙΣ" και η δημιουργία των ΚΕΠ τα οποία προσφέρουν στους πολίτες και τις επιχειρήσεις άμεση, επιτόπια, πρόσβαση σε περισσότερες από 1.000 υπηρεσίες διοικητικών συναλλαγών. (Μπουραντάς Δ., 2002)

Καθίσταται πλέον σαφές ότι η δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα πρέπει να δώσει έμφαση στις ιδέες και τις αρχές της αγοράς και να προωθήσει τη λειτουργία και τις αρχές του μανάτζμεντ. (Ραπανδρέου, Ν. 1991)

Η αντικειμενική αξιολόγηση, η παρακίνηση, η συνεχής εκπαίδευση των υπαλλήλων και η καλύτερη μισθοδοσία, η παροχή κινήτρων είναι χρειώδεις κατά τη γνώμη μας παράγοντες για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των Δημόσιων Επιχειρήσεων.

Όμως το ζητούμενο παραμένει να είναι μια αποτελεσματική ιδιωτική επιχείρηση και ένα αποτελεσματικό κράτος. Η ανεξέλεγκτη λειτουργία της ελεύθερης αγοράς μπορεί να οδηγήσει σε ανισορροπίες και σε αστοχίες του συστήματος με οδυνηρές συνέπειες για τους πολίτες και την ευημερία τους.

Ανάμεσα λοιπόν στην απόλυτη κυριαρχία της αγοράς και στον απόλυτο έλεγχο της οικονομίας από το κράτος μπορούν να δημιουργηθούν πολλοί συνδυασμοί. Διαχρονικά, πολλές χώρες υιοθέτησαν διάφορα υποδείγματα με

Συμπερασματικά άλλα υποδείγματα είχαν καλύτερα και άλλα είχαν χειρότερα αποτελέσματα. Άλλα υποδείγματα ανταποκρίθηκαν καλύτερα και άλλα ανταποκρίθηκαν χειρότερα στις διεθνείς συνθήκες, και το αποτέλεσμα της ανταπόκρισής τους απεικονίζεται στο βιοτικό επίπεδο που απολαμβάνουν οι πολίτες των χωρών αυτών. Υπάρχει λοιπόν μια μέση οδός όπου ο δημόσιος και ο ιδιωτικός τομέας μπορούν να λειτουργούν αρμονικά εξασφαλίζοντας μια βέλτιστη απόδοση για την οικονομία και την κοινωνία. Από την πλευρά μας συνειδητοποιώντας έγκαιρα τον μεταβαλλόμενο βαθμό των δυνατοτήτων τους αλλά και των περιορισμών τους να προσπαθήσουμε να θέσουμε και να επιβάλλουμε επιτυχώς τα όρια τους. Μέσα από τον Διοικητικό Ουμανισμό και την Πολιτική βούληση που θα πρέπει να υπάρχει, για κάθε μεταρρυθμιστική προσπάθεια στο Δημόσιο Τομέα θα αποδεσμευθεί η ωφέλεια με την εφαρμογή κατάλληλων ορίων μεταξύ Κρατικών και Ιδιωτικών δραστηριοτήτων.(Papandreou, N.,1991).

3.10. Προοπτικές της Ελληνικής Οικονομίας

Προκειμένου να εξυγιανθεί η ελληνική οικονομία, με δεδομένο ότι δεν μπορεί να οδηγηθεί σε υποτίμηση του νομίσματος της, πρέπει πρώτον να γίνουν σημαντικές αναδιαρθρώσεις και δομικές αλλαγές στον τρόπο που λειτουργεί η οικονομία και η κοινωνία και η δεύτερον ότι αυτοί που ενδιαφέρονται εξίσου πολύ με τους πολίτες της χώρας για την ασφαλή έξοδο της από την κρίση είναι οι ίδιοι της οι πιστωτές, οι οποίοι ενδιαφέρονται να ακολουθηθεί μια πολιτική ασφαλούς εξόδου από την κρίση γιατί διακυβεύουν τεράστια κεφάλαια, τα οποία σε περίπτωση χρεοκοπίας θα τα χάσουν είτε συνολικά είτε εν μέρει.

Τέλος, θα πρέπει ευ εξής προκειμένου να περιοριστούν οι πιθανότητες κρίσεων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης -να δημιουργηθεί ένας μηχανισμός στήριξης των

ελλειμματικών χωρών με τη μεταφορά πλούτου από τις πλεονασματικές οικονομίες όχι μέσω δανείων όπως συνέβαινε επί το πλείστον μέχρι σήμερα, αλλά μέσω επενδύσεων (αύξηση ξένων άμεσων επενδύσεων – F.D.I.), έτσι ώστε να ωφεληθούν και οι δυο ομάδες χωρών και η επίτευξη της πολυαναμενόμενης σύγκλισης να επιτευχθεί με πραγματικές συνθήκες και όχι με τεχνητά μέσα (εικονική ανάπτυξη των ελλειμματικών οικονομιών). (Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ιούλιος 2009)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Γενικές Παρατηρήσεις Και Συμπεράσματα Αναφορικά Με Το Ελληνικό Δημόσιο Χρέος

Η πραγματικότητα είναι ότι ο μύθος όμως αυτός δεν ανάκουσε μόνο από τη παρούσα κρίση, αλλά καλλιεργείται από χρόνια τόσο στην Ελλάδα όσο και σε διεθνές επίπεδο, από νεοφιλελεύθερους και σοσιαφιλελεύθερους, ως τμήμα της ιδεολογίας της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης που εκφράζει το ανώτερο στάδιο της αγοραιοποίησης της καπιταλιστικής οικονομίας. Δηλαδή, το στάδιο όπου οι κοινωνικοί έλεγχοι πάνω στις αγορές ελαχιστοποιούνται (αν δεν καταργούνται ολοσχερώς), με δήθεν στόχο τη μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα και παραγωγικότητα, αλλά πραγματικό στόχο τη μεγιστοποίηση του ιδιωτικού κέρδους, ιδιαίτερα των πολυεθνικών που οδήγησαν στη σημερινή παγκοσμιοποίηση και τώρα ελέγχουν την παγκόσμια παραγωγή και το εμπόριο. Η επέκταση των πολυεθνικών αναγκαστικά περνούσε μέσα από την ιδιωτικοποίηση κάθε οικονομικής δραστηριότητας, πράγμα που συνεπαγόταν τη δραστική συρρίκνωση του δημοσίου τομέα, καθώς και από την «απελευθέρωση» των αγορών που σήμερα, χάρη στην τρόικα, ολοκληρώνεται και στη χώρα μας..(Φωτόπουλος Τ. 2010)

Αναντίρρητα, ο δημόσιος τομέας δεν εξυπηρετούσε πάντα το γενικό συμφέρον, ιδιαίτερα όταν οι εθνικοποιημένες επιχειρήσεις άρχισαν να λειτουργούν με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια, προσθέτοντας έτσι στο βασικό πρόβλημα που χαρακτηρίζει τον δημόσιο τομέα (γραφειοκρατία και έλλειψη αυτοδιαχείρισης από τους εργαζομένους και τους πολίτες γενικότερα) το κύριο πρόβλημα από το οποίο πάσχει ο ιδιωτικός τομέας (εξυπηρέτηση του ατομικού συμφέροντος σε βάρος του γενικού).

Στην Ελλάδα, μάλιστα, όπως και σε κάθε χώρα στην περιφέρεια και ημιπεριφέρεια, ο δημόσιος τομέας φορτώθηκε και με επιπλέον προβλήματα που

απέρρεαν από τον βαθμό οικονομικής και πολιτιστικής ανάπτυξης της χώρας (εκτεταμένη διαφθορά, «φακελάκια» κ.λπ.).(Handler H. 2005) Όμως, ενώ η επέκταση του δημοσίου τομέα στις μητροπολιτικές χώρες, όπου ο ιδιωτικός τομέας ήταν καπιταλιστικά αναπτυγμένος και οικονομικά αποτελεσματικός, οφειλόταν κυρίως στις πολιτικές των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος και την προστασία της κοινωνίας από την αγορά, στις περιφερειακές χώρες, όπως η Ελλάδα, η επέκταση του δημοσίου τομέα - πολιτική που ακολούθησαν μεταπολεμικά όλα τα κόμματα εξουσίας είχε άλλο βασικά στόχο: την αναπλήρωση ενός μη ανταγωνιστικού και αποτυχημένου ιδιωτικού τομέα που ήταν ανίκανος να απορροφήσει το πλεονάζον εργατικό δυναμικό. (Handler H. 2005)

Κατά συνέπεια όταν η πηγή της μετανάστευσης (που διαδραμάτιζε τον ρόλο απορρόφησης της ανεργίας τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες) στέρεψε στη δεκαετία του '70, ενώ η ένταξή μας στην Ε.Ε. τη δεκαετία του '80 σήμανε την αποδιάρθρωση της παραγωγικής μας δομής -εφόσον ούτε η δασμοβίωτη ελαφρά βιομηχανία μας ούτε η μη ανταγωνιστική γεωργία μας μπορούσαν να επιβιώσουν στις ανοικτές και απελευθερωμένες αγορές της Ε.Ε.-Κατά συνέπεια η μεταπολιτευτική κυβέρνηση προβεί στην επέκταση του δημοσίου τομέα επειδή δεν επιθυμούσε να συγκρουστεί με τις ξένες ελίτ και την ντόπια μεταπρατική ελίτ.

Ο ευρύτερος δημόσιος τομέας που απορροφούσε το 41% του ΑΕΠ το 1979, έφτασε να απορροφά το 65% του εθνικού εισοδήματος το 1989! Αντίστοιχα, ο αριθμός των απασχολουμένων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, ως συνέπεια του γεγονότος ότι ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των δημοσίων υπαλλήλων (2,9%) ήταν διπλάσιος εκείνου της αύξησης της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα, (World Bank 2010) διπλασιάστηκε στη μεταπολίτευση και από περίπου 344.000 το 1974 έφτασε τις 693.000 το 1989, αντιπροσωπεύοντας σχεδόν το 20% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Σήμερα, μετά την πρόσφατη απογραφή, ο συνολικός αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων έφτασε τους 768.000, αντιπροσωπεύοντας δηλαδή σημαντικά μικρότερο ποσοστό του σημερινού ενεργού πληθυσμού σε σχέση με τότε - μόλις το 15%.(OECD, Economic Surveys, 1986-87)

Είναι επιβεβλημένο να τονίσουμε ότι το ποσοστό, μάλιστα, των δημοσίων υπαλλήλων στην παρούσα δεκαετία -παρά τη μυθολογία των απατεώνων της κοινοβουλευτικής χούντας- ήταν και είναι σχετικά μικρό, όπως έδειξε σχετικά πρόσφατη συγκριτική έρευνα, (World Bank 2010) σύμφωνα με την οποία το 2002

ήταν μόλις 11,4% του εργατικού δυναμικού, όταν ο μέσος όρος στην Ε.Ε. των «17» ήταν πάνω από 16%, με τις σκανδιναβικές χώρες και τη Γαλλία να παρουσιάζουν ποσοστά μεταξύ 20% και 30%. Όπως χαρακτηριστικά τονίζει η ίδια μελέτη, τα ποσοστά αυτά δεν ήταν συμπτωματικά αλλά αντιπροσώπευαν μακροπρόθεσμες τάσεις που επιβεβαιώνονταν και από τα ποσοστά των δημοσίων δαπανών στο ΑΕΠ.

Η σημερινή επομένως αύξηση του ποσοστού των δημοσίων υπαλλήλων στο 15%, στην πραγματικότητα σημαίνει απλώς ότι τώρα φτάσαμε τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Δεν ήταν, επομένως, η αναποτελεσματικότητα του δημοσίου τομέα -παρ' όλο που αυτή είναι αναμφισβήτητη- «το αίτιο που οδήγησε σε διαδικασίες οι οποίες παρεμπόδισαν τον ανταγωνισμό και τελικά διέστρεψαν την ανάπτυξη της χώρας». Αντίθετα, το τελικό αίτιο της αποτυχίας της ελληνικής ανάπτυξης είναι το γεγονός της αυξανόμενης «απελευθέρωσης» των αγορών. (OECD, Economic Surveys, 1986-87) Και αυτό, επειδή το μοντέλο εξωστρεφούς «ανάπτυξης», στο οποίο οδήγησε η απελευθέρωση αυτή, δεν στηριζόταν στις δυνάμεις της ίδιας της χώρας αλλά στην εξωτερική αγορά και το ξένο κεφάλαιο και, αναπόφευκτα, κατέληξε σε ένα στρεβλό επενδυτικό πρότυπο που δεν επέτρεπε τη δημιουργία ενός ισχυρού μεταποιητικού τομέα, καθώς και σε ένα καταναλωτικό πρότυπο που είχε ελάχιστη σχέση με το εγχώριο παραγωγικό πρότυπο.

Στην προαναφερθείσα διαδικασία αυτή, το κράτος δεν έπαιξε ποτέ ένα σημαντικό άμεσο ρόλο για την αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής και περιορίστηκε πάντα σε έναν έμμεσο ρόλο ενίσχυσης της ποσοτικής διαδικασίας αύξησης του εθνικού εισοδήματος, που συνεπαγόταν απλώς την επέκταση της υπάρχουσας παραγωγικής δομής, σε συνδυασμό με κάποια βελτίωση της υποδομής (μεταφορές, επικοινωνίες, ενέργεια κ.λπ.), αφήνοντας ουσιαστικά την αναπτυξιακή διαδικασία στις δυνάμεις της αγοράς και περιορίζοντας τον δημόσιο τομέα στο ρόλο μιας δικλίδας ασφάλειας στο πρόβλημα της απασχόλησης που δημιουργούσε ο ανεπαρκής ιδιωτικός τομέας. (Papandreou, N 1991)

Παρ' όλα αυτά, οι εγχώριες και ξένες ελίτ επιβάλλουν σήμερα όχι μόνο κτηνώδεις περικοπές στα εισοδήματα όλων των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα, που καμιά άλλη χώρα της Ευρωζώνης δεν επέβαλε, αλλά και πετσοκόβουν τον αριθμό των θέσεων στον τομέα αυτό, γεγονός που, με δεδομένη την οριακή απορροφητικότητα εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, σημαίνει παραπέρα αύξηση της μαζικής ανεργίας των νέων στο μέλλον. Και όχι μόνο! Σημαίνει, επίσης, τη συνεχή καταβράθρωση κοινωνικών υπηρεσιών, όπως η εκπαίδευση και η υγεία, έτσι ώστε στο προσεχές

μέλλον μόνο η μειονότητα που έχει τη δυνατότητα να προσφεύγει στον ιδιωτικό τομέα θα μπορεί να ικανοποιεί τις σχετικές βασικές ανάγκες, ενώ η πλειοψηφία θα συνθλίβεται κάτω από τις τριτοκοσμικές συνθήκες που θα προσφέρει ένας εξαθλιωμένος δημόσιος τομέας, κατά το αμερικανικό πρότυπο που επιβάλλουν οι δύο τρόικες. (Φωτόπουλος Τ. 2010)

4.1. Επιπρόσθετες Καταληκτικές Παρατηρήσεις για τον Δανεισμό

Πίσω από το υποτιθέμενο πολύπλοκο σύστημα τα πράγματα είναι απλά. Μετά την αναλυτική παράθεση όλων των προηγηθέντων κεφαλαίων της εργασίας μας οδηγούμαστε επιπλέον και στα ακόλουθα συμπεράσματα:

Τα οικονομικά προβλήματα των κρατών ποτέ δεν λυθήκανε και διαρκώς αυξάνονται, με αποτέλεσμα να οδηγούν τις χώρες σε διαρκώς αυξανόμενο έντοκο δανεισμό από τις διεθνείς ιδιωτικές τράπεζες που πολλές φορές κρύβονται πίσω από εθνικές ονομασίες όπως αυτή της FED που ο κόσμος νομίζει ότι είναι κρατική ενώ κατά πλειοψηφία είναι ιδιωτική. (εν τούτης ορίζει εδώ και 100 χρόνια τις οικονομίες όλων των χωρών). (Φωτόπουλος Τ. 2010)

Όλο το πρόβλημα εστιάζεται στο ότι τα χρήματα που δανείζονται είναι εικονικά χρήματα (ομόλογα) τα οποία με την έκδοση τους ουσιαστικά δημιουργούν χρήματα εκ του μη όντος.

Αυτό επιφέρει μια μόνιμη μετακύλιση χρεών των κρατών τα οποία χρέη κληρονομούν οι επόμενοι πάντα μεγαλύτερα και ποτέ δεν εξοφλούνται, με αποτέλεσμα να υποδουλώνονται οι κυβερνήσεις στους δανειστές τους που είναι οι παγκόσμιες τράπεζες. (Handler H 2010)

Αν μια κυβέρνηση μπορούσε να ασκήσει ελεύθερη πολιτική και ήθελε να λύσει το πρόβλημα της οικονομίας της, θα τύπωνε χρήματα αντί να δανείζεται έντοκα για να αντιμετωπίσει τα χρέη της. (Τα χρήματα που χρησιμοποιούν καθημερινά όλοι οι πολίτες στις συναλλαγές τους λέγονται τραπεζογραμμάτια). Αυτό ουσιαστικά έχει σαν αποτέλεσμα να παίρνει τον οικονομικό έλεγχο της δημιουργίας του χρήματος στα χέρια της -από τους ιδιώτες τραπεζίτες- και να δανείζεται άτοκα από τον εαυτό της, οπότε και να μπορεί να ασκεί απρόσκοπτα πολιτική επωφελή για τον λαό. και όχι βαριά φοροεισπρακτική αφαίμαξη του λαού για να πληρώσει ένα μικρό πόσο του

χρέους στους δανειστές της, που πάντα οδηγεί στην φτώχεια, την ανεργία και την δυστυχία. (Handler H 2010)

Μετά από την έκδοση χρημάτων, -που είναι το μέτρο για να σταματήσει ο κατήφορος του δανεισμού και της παράδοσης της διοίκησης και του μέλλοντος της χώρας και των πολιτών στους δανειστές-, πρέπει να ακολουθηθούν και κάποια απλά μέτρα για να σταματήσουν την αιτία που οδήγησε στον δανεισμό.

Αν το κράτος περιορίζει την γραφειοκρατία που οδηγεί σε τεράστια σπατάλη χρόνου και χρημάτων, ιδιωτών και δημοσίων υπαλλήλων, δεν χρειάζεται να περιορίσει παροχές σε υγεία, εκπαίδευση, ανάπτυξη κ.τ.λ.

Το χρήμα δεν είναι ατέλειωτο το πραγματικό χρήμα είναι μετρημένο και συγκεκριμένο, συλλέγεται με τους οποιουδήποτε φόρους, οδηγείται σε κυκλοφορία, ή σε αδράνεια αυτό είναι όλο το ζήτημα της διακίνησης και ροής του χρήματος.

Κάθε κράτος έχει ένα αντίστοιχο ποσό (τραπεζογραμματίων, χαρτονομισμάτων) εκδώσει για κάθε πολίτη. Όταν αυτά συγκεντρώνονται από κάποιους τα στερούν από κάποιους άλλους. Εκεί με προσοχή και ευαισθησία για την ομαλή λειτουργία του βοηθάει το χρήμα στην ομαλή κυκλοφορία του και με την κατάλληλη εκπαίδευση στους πολίτες δεν αφήνει να κυριαρχεί το ακατάσχετο συναίσθημα (το οποίο υποβοηθείται από τα ΜΜΕ) για την υπερσυγκέντρωση πλούτου καθώς την κατασπατάληση μέσω του τρυφηλού τρόπου ζωής.(Papandreou N.1991)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Γιαννίτσης, Τ. (1993), "Ολοκλήρωση στη διεθνή αγορά και επιπτώσεις στη βιομηχανική και τεχνολογική οργάνωση της οικονομίας", στο Γιαννίτσης, Τ. (επιμ.), Μακροοικονομική Διαχείριση και Αναπτυξιακή Εμπλοκή, Gutenberg.
2. Γιαννίτσης, Τ. και άλλοι (1993), Βιομηχανική και Τεχνολογική Πολιτική στην Ελλάδα, Θεμέλιο.
3. Εισηγητική Έκθεση, Προϋπολογισμός οικονομικού έτους 1997, Αθήνα, Νοέμβριος, 1996.
4. Καρκατσούλης Παναγιώτης: Το κράτος σε μετάβαση. Από τη «διοικητική μεταρρύθμιση» και το «νέο δημόσιο μανάτζμεντ» στη «διακυβέρνηση». Αθήνα Σεπτέμβριος 2004 Εκδόσεις: Ι.Σιδέρης.
5. Λαδή Σ. και Νταλάκου Β. (2008), Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση και Δημόσια Πολιτική, Τόμος Α΄, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
6. Μακρυδημήτρης Α., (1999) Ο «Μεγάλος Ασθενής» ,Αθήνα: Παπαζήσης.
7. Μπουραντάς Δ., (2002) «Μάνατζμεντ» Αθήνα : Μπένου.
8. Σπηλιωτόπουλος, Επ. – Μακρυδημήτρης, Αντ. (2001) «η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα». Αθήνα : Αντ.Ν.Σιάκκουλα.
9. Τράπεζα της Ελλάδος
10. Φωτόπουλος Τάκης «Η Ελλάδα ως προτεκτοράτο της υπερεθνικής ελίτ - Η ανάγκη για άμεση έξοδο από την Ε.Ε. και για μια αυτοδύναμη Οικονομία» (υπό έκδοση, Γόρδιος, Σεπτέμβριος, 2010)

Ξένη Βιβλιογραφία

1. Buiters, W., Corsetti, G. and Roubini, N. (1993), "Excessive deficits: sense and nonsense in the Treaty of Maastricht", *Economic Policy*, 16 (April).
2. Corsetti, G. and Roubini, N. (1991), "Fiscal Deficits, Public Debt, and Government Solvency: Evidence from OECD Countries", *Journal of the Japanese and International Economies*, 5.
3. Johansen, S., (1988), "Statistical Analysis of Cointegrating Vectors", *Journal of Economic Dynamics and Control* 12, pp. 231-254.
4. Heinz, Handler, "The size and performance of public sector activities in Europe" (2005)
5. Maddala, G., (1992), "Introduction to Econometrics", Macmillan.
6. OECD, *Economic Surveys*, 1986-87.
7. Paalzow, Anders, "Η χρονική διάρθρωση των επιτοκίων σε ένα μοντέλο με ετερογενείς παράγοντες", *Οικονομικό Letters*, Vol. 42, 1993.
8. Papandreou, N., «Finance and industry: the case of Greece», *International Review of Applied Economics*, vol. 5/1 (1991).
9. Posner, R., (1971), "Taxation by Regulation", *Bell Journal of Economics*, 2.
10. Stiglitz, J., (1992) « Οικονομική του Δημόσιου Τομέα » Αθήνα : Κριτική.
11. Wall Street journal 21 July 2003 the World Bank as Privatization Agnostic
12. World Bank, *World Development Indicators* 2010

